

KURDISTAN PRESS

ROJNAMA HEFTEYÎ • HAFTALIK GAZETE

•Tel; [46] Ø8-29 83 32

•Telex; 131 42

•Telefax; Ø8-29 50 56

PRICE

BIHA • FİYAT

2.5 DM

5 Skr

3 G

2.5 Sfr

1 £

1.5 \$

KURDISTANA BAŞÛR [IRAQ]

●●● Rejîma BAAS xelkê Qelediza, Sengeser, Jurawa, Bestestên, To-yêsurâ, Dulereq û hemû gundên hawirdora wan sirgûn dike.

●●● Hejmara kesên ku hikumeta Iraqê dixwaze sirgûn bike, digihije 200 hezar kesan. Xelk li hember biryara sirgûnê nerazîbûna xwe bi protestoyan tîne ziman.

●●● Li hember sirgûnkirina Kurdan, Cephe Kurdistana Iraqê, Partiya Rizgariya Kurdistan, Rêxistina Dostên Kurd û Ingîlîz, Rêxistina Alîkariya Ilmî û Tibbî li Ingîlîstanê dest bi protestoya rûniştinê kirin.

RÛPEL 11

Yine Sürgün

□ BAAS rejimi Kaledız ve çevresinde yaşayan yaklaşık 200 bin Kürdü Güney Irak'a sürüyor!

□ Bölge halkının sürgün kararını protesto etmesi üzerine hükümet bölgeye takviye askeri birlikler gönderdi.

SAYFA 11

Vurdukça kızgın demire hünerli balyoz umut asla yenilmeyecektir!

Newroz 89 bütün baskı ve zulme rağmen hapisanelerde de kutlandı. Sağmalcılar Cezaevinden bir hükümlü hapisane Newroz'unu şöyle anlatıyor:

"Hapisanede bu yıl Newroz'u iyi kutladık. Alışılmışın dışında bir kutlama oldu. 21 Mart akşamı sloganlar arasında marşlar ve türküler söyledik. Ateş de yakıtık. Gündüz ise bir grup arkadaş kısa bir oyun sergilemişlerdi. Oyundan sonra kürtçe şiirler okunmuştu.

Meşhur "KOÇGİRİ" kapağını da beze çizip, havalandırmaya astık. Aslı olmadığı için pek benzemedi ama, üç gün havalandırmada asılı kaldı. Sözün özü, iyi oldu. Tabii ne kadar iyi olursa olsun özgün, dağlardakinin yerini tutmuyor.

Bütün dostlara selam ve sevgiler...

□□□

"Bu yıl Newroz'u Sağmalcılar'da ateş yakarak kutladık."

"Arkadaşlar kısa bir oyun da sergilediler"

"KOÇGİRİ amblemini çizip havalandırmaya astık! Üç gün orada asılı kaldı!"

İnsan hakları Konferansı!

Kürdistan'da İnsan Hakları Konferansı toplandı!

Almanya'nın Bremen kentinde 14-16 Nisan tarihleri arasında Kürdistan'da İnsan Hakları için Uluslararası Konferans toplandı.

Konferansa çeşitli ülkelerden bilim adamları, yazar, sanatçı ve politikacılar katıldı.

Konferansta, Kürdistan'da genel durum, insan hakları ve devletler hukuku, Kürt dili ve edebiyatı üzerine çeşitli görüşler dile getirildi. Ayrıca, Kürdistan'ın bütün parçlarındaki durum da tek tek ele alınarak, tartışıldı.

Irak Kürdistanı'nda, ırkçı Saddam rejiminin Kürt halkına karşı uyguladığı jenosid, kimyasal silah kullanımı, zorunlu göç, yerleşim birimlerinin imhası üzerinde duruldu.

Türkiye'de Kürt halkının varlığının kabul edilmemesi, TC'nin insan haklarına aykırı uygulamaları dile getirildi.

Konferans sonuç bildirisinde: BM'de Kürt halkının durumunun sürekli gündemde tutulması, uluslararası bir çözüm aranması, İran-İrak barış görüşmelerinde Kürtlerin de temsilci bulundurulması BM'den talep edildi. Ayrıca, Kürt sorununu uluslararası düzeyde sürekli izleyecek bir komisyonun oluşturulması da istendi.

Serok û du nûnerên Komela Jinên Kurdistanê li Swêd Wezîra Biyaniyan ziyaret kir.

Jinên Kurd Wezîra Biyaniyan ziyaret kirin

ANK • Stockholm

□ Serok û du nûnerên Komela Jinên Kurdistanê li Swêd Wezîra Biyaniyan Maj-Lis Löow ziyaret kir.

Hevdîtin, di roja 10. 4. 89 an de pêk hat. Nû-

nerên Komela Jinên Kurdistanê li Swêd bi Wezîra Biyaniyan re li ser rewşa jinên penahende yên Kurd li Swêd û rewşa mihacirên Kurd li Tirkiye peyivîn. Wek tê zanîn, Wezîra biyaniyan Maj-Lis Löow yek ji endama Komîta Piştigiriya Kurda ye.

Wezîr di vê hevdîtinê de weha peyivî:

-Ez di derheqê Kurdan de melumat dicivînim, rewşa gelê Kurd teqîp dikim û piştigiriya gelê Kurd dikim. Mafê wan heye ku ew jî wek mirovan bijîn.

Nûnerên komela, ji Wezîra Biyaniyan alîkarî ji bo mihacirên Kurd li Tirkiyê jî xwestin û daxwaz kirin ku Swêd alîkariya wan bike. Wezîr li ser vê daxwazê jî weha got:

-Hikûmet bi rewşa Kurdan ve mijul dibe, anîna mihacirên Kurd mimkin e, lê mesele bi anîna wan hal nabe.

Maj-Lis Löow li ser rewşa jinên Kurd jî weha peyivî:

-Gava ez di civînek de jinên Kurd dibînim, kêfxweş dibim û dixwazim wana zêde bibînim.

Maj-Lis Löow, li ser pêşniyara pêkanîna civîneke li ser rewşa jinên Kurd jî kêfxweş û piştigiriya xwe anî ziman û da xuyakirin ku wê meha sibatê bê de civînekî weha çêke.

Li gor nûnerên Komela hevdîtinê wezîr bû danûstandinekî baş.

Wezîra Biyaniyan Maj-Lis Löow, beriya mehekî jî bi nûnerên rêxistinên siyasî yên Kurdistanê ve civîneke girîng çekiribû.

□

ALMAN CEZAEVLERİNDE POLİTİK TUTUKLULARIN AÇLIK GREVİ

Tecrit uygulaması kaldırılmalıdır!

“Tecrit Uygulamasına Son” şiarı ile Batı Almanya'nın değişik cezaevlerinde bulunan politik tutukluların başlattıkları açlık grevleri iki ayı aşkın bir süredir devam ediyor. Politik tutukluların Şubat ayından beri sürdürdükleri açlık grevi ile ilgili olarak, tutuklu avukatlarından Heike Krause ile arkadaşlarımız M. Kars ve E. Rojhat görüştüler.

Sayın Heike Krause hangi tutukluların avukatlığını yapıyorsunuz?

Ben şu anda üç politik tutuklunun savunmasını yapıyorum. Müvekkilimin adları; Rolf Klemenns Wagner, Siglinde Hoffmann ve Thomas Richter.

Tutuklular ve Hapishane şartları hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

Müvekkilim olan üç tutuklunun da içerisinde bulunduğu şartlar hemen hemen aynı. Üçü de izolasyon (tecrit) halindedir. Diğer politik tutuklularla konuşmaları, buluşmaları tamamen yasak. Örneğin; politik tutuklulardan Thomas Richter günlerce, tamamen kapalı bir hücreye kapatılıyor ve havalandırmaya çıkarıldığında bile yalnız olarak, ayrı bir kapıdan götürülüp getiriliyor. Görevliler bu duruma gerekçe olarak da müvekkilimin 129 a maddesinden (Terörist örgüt kurmaya teşebbüs) yargılandığını gösteriyorlar.

Hapishanelerdeki açlık grevleri ne durumda? Halen hangi cezaevlerinde açlık grevi devam ediyor?

Açlık grevinin kaç cezaevinde yapıldığı hakkında elimde kesin bilgiler yok. Son aldığım haberlere göre şu anda açlık grevine devam eden 11 siyasi tutuklu var. Ancak siyasi tutuklu Helmut Pohl 1 Şubat 1989 tarihli yazısında; birçok yeni tutuklunun açlık grevine katıldığını ve açlık grevinin kademeli katılımlarla sürdürüleceğini belirtiyor. Bunun dışında cezaevlerindeki eylemlerle dayanışma amacıyla başlatılan eylemler var. Örneğin Berlin'de 40 civarında kadın tutuklu da açlık grevine başladı.

Tutukluların mücadele azmi ve kararlılıkları hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Tutukluların eylemleri bu kez tam bir birlik içinde devam ediyor. Bu eylemin talebi olan bir iki grup halinde bir araya getirilme sağlanıncaya kadar, eylemin devam etmesi bekleniyor. Tutuklu Helmut Pohl'un de açıklamasında belirttiği gibi, tecrit uygulaması artık dayanılmaz bir hale gelmiş bulunuyor. Bu durumun devam etmesine rıza göstermeyen tutukluların amaçlarına ulaşınca dek eylemi sürdürmekte kararlı oldukları görülüyor.

Açlık grevi başladıktan sonra tutukluların ziyaretçilerle görüşme ve dışarıdan bilgi alma koşullarında bir değişiklik oldu mu?

Grevin başlamasından sonra, tutuklulara gelen gazete ve mektuplar sansüre tabi tutulmaya başlandı. Tabii uygulama her cezaevinde biraz farklılık gösteriyor. Açlık grevindeki tutuklular ve eyleme katılan cezaevleri arasında hiç bir irtibat yok. Ziyaretler ve konuşmalar kısıtlanmıştır. Açlık greviden bahseden konuşmalar hemen anında kesiliyor. Geçmişte de zaten ziyaretçilerin politik konularda konuşması yasaktı. Ziyaretçilerin ısrarı halinde onlar hakkında da 129 a maddesinden dava açılabilirdi.

İki aydır sürdürülen grev karşısında resmi yetkililerin bir yaklaşımı, veya uzlaşma eğilimi yok mu?

Henüz bir gelişme yok. Devlet suskun kalmayı tercih ediyor. Şu andaki tavır tutukluların isteklerini yerine getirme doğrultusunda değil. Beklemek gerekli...

Tutukluların talepleri nelerdir?

Tutukluların tek talebi tecrit uygulamasına son verilmesi ve bir iki grup halinde bir araya getirilmesidir.

Grevdeki tutukluların durumunu kamuoyuna iletmek için yaptığınız toplantı ve çalışmalarından bir sonuç alabildiniz mi?

Tutukluların eylemi büyük bir dayanışma ve destek görüyor. Bazı kentlerde yapılan dayanışma toplantılarına yüzlerce kişi katıldı. Toplantılara katılanlar tutukluların eylemini desteklediklerini açık açık dile getiriyorlar. Bilindiği gibi açlık grevleri başlamadan önce, bu tür toplantılar ve dayanışma faaliyetleri kesinlikle yasaktı. Bu tür toplantıları yapanlar hemen tutuklanıyordu. Bunlar düşünülürse, bu günkü dayanışmanın boyutlarının önemi anlaşılabilir.

Eylemin başarılıacağı söylenebilir mi?

Çok zor bir soru. Eylemin nasıl gelişeceği, nasıl devam edeceği konusunda bir tesbit yapmak çok zor. Devlet 1977'de takındığı tavrı mı takınır; (1977 yılında yapılan eylemler karşısında devlet hiç bir isteği kabul etmemiş, eylemler amaca ulaşmadan son bulmuştu) yoksa güçlü bir dayanışma olduğu için eski tavrından vazgeçip, başka bir yolu mu seçer, bütün bunları gelecek günler gösterecek...

Alman devleti şu andaki uzlaşmaz tavrını sürdürebilir mi?

Önceden kestirmek çok zor. Devlet bu günkü uzlaşmaz tavrını da sürdürebilir, vazgeçebilir de. Biliyorsunuz Almanya'ya Birleşmiş Milletler İnsan Hakları komisyonu önünde yeniden rapor vermeye çağrılacak. Bu vesileyle cezaevleri ile ilgili de Almanya'dan bilgi istenecek. Bu kez Alman hükümeti 1986'da olduğu gibi yalan da söyleyemez.

1984-85 yıllarındaki eylemlerde RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu)'ndan yargılananlar diğer gruplarla diyalog ve onlarla ortak çalışma yapmak istemiyorlardı. Böyle bir önerileri yoktu. Şimdi ise, bir araya toplanma taleplerini gerçekleştirmek için diğer toplumsal grup ve kesitlerle diyaloga ve çalışmaya hazırlar, bu yeni tavrı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Evet, daha önceleri öyle bir tavırları vardı. Ancak Helmut Pohl'un de çağrısında vurguladığı gibi, eylemlerini başarıyla sonuçlandırmak için bütün toplum kesitleriyle hareket etmek, onların dayanışmasını sağlamak zorunludur. Eylemin başarıya ulaşması için muhalif kesimlerle diyalog gereklidir.

Bu öneri sadece sürmekte olan açlık grevlerinin başarıya ulaşması ile mi ilgili, yoksa ileride yapılacak politik çalışmalarda da böyle bir yol izlenmek isteniyor?

Şu anda eylemde bulunan politik tutuklular diyalogdan yanadır. Toplumun diğer kesimleriyle birlikte hareket edilebilir. İlerdeki çalışmalar için de böyle bir istekleri var.

Biz Kürdistanlıyız. Türkiye cezaevlerinde de binlerce Kürt ve Türk politik tutuklu var. Onlar da zorlu eylemler gerçekleştirdiler. Onlara bir mesajınız var mı?

Kürt ve Türk politik tutuklulara binlerce selam. Biz emperyalizme karşı her yerde ortak mücadele etmek zorundayız.

Biz de Almanya'daki politik tutukluları selamlıyoruz. Grevdeki tutuklulara gelecek görüşmede dayanışma selamlarımızı iletiniz... Teşekkürler.

M. Kars
E. Rojhat

Türkiye Proletaryası ayağa kalkarken!

12 Eylül tünelinin koyu karanlıklarından bu günlere ulaşmayı başaran Türkiye proletaryası, dost, düşman güçlerin dikkatlerini üstüne topluyor. Proleteryaya ve devrime olan inançların, kapıların ardında ve önünde pazarlandığı bir ortamda, politik önderlikten ve örgütlenmeden yoksun Türkiye proletaryası, günlük yaşamlarından bulup çıkardıkları basit, ama aynı zamanda sınıfın kendi içerisindeki ilişkilerini kuran, eylemde birliğini sağlayan, mücadele biçimleriyle, siyasal gündemin başına yerleşmeyi başaran dinamik bir güç olarak bu dikkatleri fazlasıyla hak ediyor.

Devrim programlarının, sosyal demokratların (Türkiye pratiğinde SHP oluyor) “demokrasi” mücadelesine uyarıldığı, ona bağlı ve bağımlı kılındığı, bunun sonucu, “ahurdaki” tepişmelerin demokrasi mücadelesi sayıldığı ve alkışlandığı siyasal koşullarda, proletaryanın bu çıkışı, demokrasinin “ahırda” değil, sokakta kurulabileceğini gösteriyor. Sokakların iradesini temel alan parlamentoların ancak, demokrasi mücadelesi verebileceğinin altını çiziyor.

Proleterya bugün eylem halindedir. Eylemlerin nereye, nasıl yöneleceği ve ne tür sonuçlar doğuracağı, harekete egemen kılınacak perspektiflere bağlı olacaktır. Hareketin şu anda içinde seyrettiği; “Ücret zammı, hükümet istifa (ANAP gitsin): Demokrasi (SHP gelsin)” perspektifidir. Proletaryanın ekonomik sorunları ücret zamları ile çözülemeyecek derecede ağırlaşmıştır. Türkiye kapitalizmi, halkın düzen içi mevcut sorunlarını hafifletecek kaynaklara sahip değildir. “Biz Açız!” diyerek polis barikatlarına dayanan proleterler, gerçekte açtır. Türk lirasının tenekeleştiği bir ekonomide, ücret zamları kabul edilse bile, daha yürürlüğe girmeden enflasyonun gazabına uğrayacağı aşikardır. Ücret zamlarının, hemen devreye sokulacak yeni fiat artışları ile geri alınacağını belirtmeye gerek bile yok.

Harekete geçen proletaryayı ekonomik düzeyde “zam” siyasal düzeyde “hükümet istifa (ANAP gitsin SHP gelsin)” perspektifiyle sınırlandırmak ve onu orada tutmak proleteryaya yapılacak en büyük kötülüktür. SHP nin proleteryaya verecek hiçbir şeyi yoktur. Nasıl bir demokrasi vaad ettiği öyle derin analizleri gerektirmeyecek kadar, programıyla, yaptıkları ve söyledikleri ile açık ve ortadadır. Yalnız proletaryanın değil, Türkiye emekçilerinin sıradan sorunlarını hafifletecek olanakları tüketen bir toplumsal yapıda, düzen içi muhalefetin, düzen içi partilerin, proleteryaya verebileceği hiçbir şeyi yoktur. Ve Türkiyede düzen bu olanaklara sahip değildir, sahip olduğu olanakları da tüketip bitirmiştir.

Mevcut durumda düzen kendi perspektifleriyle proleterya hareketine yön veriyor, sokaklara kurulan polis barikatları, düzen dışı perspektiflere kayan proleterleri, düzenin perspektifleri içinde tutmanın önlemleri olarak beliriyor. Ayağa kalkan Türkiye proletaryasını, cop, davul, dümbel eşliğinde “küçük inönü zaferinin” sıra nefeleri haline getirmek için yoğun çabalar harcanıyor.

Devrimin perspektiflerini, yer yer sokaklara dökülmeye başlayan, proleterya hareketine egemen kılmak, günün acil ve zor sorunu olarak ortaya çıkıyor. Devrimin hedefleri doğrultusunda, politik önderlik ve örgütlenmenin harekete kazandırılması, UKTH (ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı)'na kayıtsız koşulsuz sahip çıkılması, Türkiye proletaryasını, “son Türk devletini” gümbür gümbür sallamaya muktedir bir güç haline getirmeye yetecektir...

XORTO

Gazetemizin geçen sayısında Medico International'ın Türkiye'deki mülteci kamplarında bulunan Kürtlere ulaştırdığı yardım haberi ve kuruluşun Ortadoğu Sorumlusu Hans Brandscheid ile yapılan söyleşi yayınlanmıştı. Aşağıda mülteci kamplarına yardımı ulaştıran Medico heyetinin kamplardaki durumla ilgili hazırladığı raporun tam metnini yayınlıyoruz.

RAPOR

Günlük Türk gazetelerinin 1 Mart 1989 tarihli manşetlerini Türk-İrak ilişkileri oluşturuyor. Türkiye'nin Irak'ın borçlarını ertelemeye razı olduğu anlatılıyordu. Ayrıca gazetelerde "Savaş'tan sarsılan güney komşumuzun durumunu anlayışla karşılıyoruz" gibi yazılarda yer alıyordu. Tabii ki bu büyük jest tamamen karşılıksız kalmadı. Yine aynı tarihli Türk gazeteleri Saddam'ın ilan ettiği yeni bir aftan söz ediyorlardı. Türkiye'deki mültecilerin aftan yararlanarak 28.4.89 tarihine kadar ülkelerine dönebilecekleri de haberler içinde yer alıyordu.

Diyarbakır, Muş ve Mardin'de "Bu hareketi ile Irak kendisini borçlarından kurtardı." diye yorumlar yapıyordu. Ve gerçekten Irak'ın bu af teklifi Türkiye'nin çok işine yaradı. Türkiye, halen ülkede bulunan 40.000 insanın statüsünü belirlemekte ısrar ediyordu. Son aylarda bu konuya yönelik artan uluslararası baskılardan da etkilenmemişti. İsveç, Federal Almanya, İsviçre, İngiltere'den gelen heyetler valinin kendi özel adamları tarafından kampta gezdirilip, sadece kendilerinin uygun gördüğü mültecilerle görüşülmekteydi. Bu görüşmelerde de mültecilerin "Türk hükümetine şükür" sözlerinden başka birşeyi duyulmuyordu.

Fakat bu oyun gittikçe inandırıcılığını kaybetmektedir. Heyetler her ne kadar özel valinin adamları himayesinde gezebileceklerse de, en azından mültecilerin serbest dolaşma hakkının olmadığı, onlara esir muamelesi yapıldığı gözlerden kaçmayan gerçeklerden bir kaçınıydı. Muhalefet partilerinin Türkiye'de 26.3.89'da yapılacak olan seçimlerden dolayı mülteci sorununun üzerine eğilecekleri—tabii kendi çıkarları doğrultusunda—bekleniyordu. Türkiye, Irak'ın "afjesi" ni bir koz olarak kullanıyordu ve artık herkese verebilecek cevabı da hazır: "Ben niye onları mülteci olarak kabul edeyim, işte af çıktı, evlerine gidebilirler".

Bu sözlerden de affın, mültecilere değil; Özal hükümetine yapılan bir jest olduğu ortaya çıkıyordu. Muş kamp komitesinin temsilcileri ise bu affı, "Türkiye ile Irak'ın, Kürt halkına karşı işbirliğinde yeni bir adımı" olarak değerlendiriyorlardı.

Komitenin bir üyesi, "Son olarak Ekim ayı içerisinde gidenler; ya öldürüldüler, ya da toplama kamplarına gönderildiler. Irak birçok defa af çıkarttı, ama her seferinde bizi kandırmak istiyordu. Ona inananların birçoğu bugün artık yaşamıyor. Biz Muş kampı'nda bulunanlar olarak beklemeye dair ortak karar aldık" dedi.

Bunları söyleyen şahıs, Muş kampında bulunan insanların

MEDICO INTERNATIONAL'IN MÜLTECİLERLE İLGİLİ RAPORU

"Aç ve esir insanlar!"

iki kötü alternatiften birini seçmek zorunda kaldıklarını da vurguluyordu...

Türk-İrak ilişkilerine ve Irak'ın ilan ettiği affa değinen rapor şöyle devam ediyor;

"Kamptan Muş'ta kurulan bir yerel yardım komitesine gelen bir mektupta, kamp komitesi "Biz burada esir muamelesi görüyoruz. Her gün kişi başına sadece bir ekme veriliyor. Hafta'da 6 kişi için 1 kilo et, ayda bir yine 6 kişiye 2 kilo un, yarım kilo şeker, 1 kilo yağ, 1,5 kilo soğan ve birer kilo kuru fasulye ile mercimek veriliyor. Verilenler bunlardan ibaret. Zaten çoğu zaman da bu yemekleri dağıtan görevliler, bunların bir kısmını ceplerine atıyorlar. Şimdi her gün 200 kişinin çarşıya çıkmalarına izin veriliyor. Fakat ne yazık ki harcıyacak hiç paramız kalmadı, artık çıksak da çıkmasak da bizim için değişen birşey yok." diye yazıyor. Geçtiğimiz kış aylarında yiyecek eksikliğinden ziyade yakıt eksikliği sorun oluyordu. Öyle ki, artık kimi evlerde yakacak olarak, elde bulunan zeytin ve helvalar yakılıyordu. O dönemde birçok çocuk öldü. Bunların sayısını tam olarak bilmek mümkün değil. Ancak Muş'un mezarlığı-

nın bu ölümlere yetmediğini görebiliyorduk. Bunun için de üç yeni mezarlık daha yapmak zorunda kaldık. Bu yerler askeri bölge olarak ilan ediliyor ve tel örgülerle çevrili bu mezarlıkların bile kendi çocuklarının mezarlarını ziyaret etmeleri yasaklanıyordu. Bu mezarlıklar genellikle yabancı heyetlerden de gizli tutuluyordu.

Kampın sağlık durumu kötü, sağlık hizmetleri çok yetersiz. Yine kamptan gelen mektuptan alıntı yapıyoruz: "doktorlarla konuşmuyoruz, Kürtçe bilmiyoruz, bazı acil ilaçlar hemen verilmiyor, uzun süre geciktiriliyor."

İlaç kıtlığının bir nedeni de bizim Muş'ta bulunduğumuz haftada ortaya çıktı. Sağlık Ocağında çalışan bazı görevliler ilaçları ve bebek mamalarını alıp Muş'un eczanelerine satıyorlardı. Gelen başka yardımların ne olduğunu, nereye gittiğini tam olarak araştıramadık. Kesin olan bir şey var ki o da Muş kampına bugüne kadar dışardan hiç bir yardım ulaştırılmadığıdır. Muş'taki yerel yardım komitesinin temsilcileri bize, Almanya ve İsveç'ten gönderilen yardımlardan haber al-

dıklarını fakat bu yardımların Muş'a kadar ulaşmadığını söylediler. Muş kampına olsa olsa ancak yerel komitenin yardımları ulaşabilmiştir. O da komitenin temsilcisinin anlattıklarına göre, hiç kolay olmamıştı. Önce vali bir komitenin kurulmasına izin vermedi, özel valiye baş vurmamız gerektiğini söyledi sonra bir komite kuruldu ama üye olarak sadece çok dindar kişiler kabul edildi. İlerici ve demokrat insanların komiteye katılmaları yasaktı. Bizde komiteye görünmeden dışarıdan destekledik. Herşeyden önce kampa kömür verilmesi için mücadele ettik. Bunda da başarılı olduk. Sonra köylere gidip yorgan, battaniye ve yataklar topluyorduk. Faaliyetimiz iki üç hafta sürerken komite vali tarafından fesh edildi. Komitenin görevini yerine getirdiği söylendi. Kamptaki insanlar hala soğuktan ölüyorlar, ama şu anda ne biz ne de başka biri yardım edemez.

İstanbul'dan gelen DEMKAD üyeleri kamp için toplatılan bir kaç milyon lira civarındaki yardımı da ulaştıramadılar. Gelip valiyle görüştükten sonra gitmek zorunda kaldılar. Getirdikleri parayı da kampa ulaştıramadılar. Kamptan gelen bir

başka mektupta da kamp idaresinin bazı uygulamalarından bahs ediliyor: "komiser, emniyet amiri, kaymakam ve bazı polislerin gelen paraları kendi ceplerine aktardıklarını biliyoruz."

Bu mektubun ilgili makamlara iletilmesine rağmen hiç bir soruşturma açılmadı. Yükseköğretim Bakanlığı'nın hayvan getirmek için aldığı on milyon lira ile kaybolan bir komiser hakkında da ciddi bir soruşturma yoktur. Özellikle son haftalarda sadece yardım değil mültecilerle olan ilişkilerde engellenmeye çalışıldı. Her gün dışarı çıkmaları için iki yüz kişiye verilen izin de bu uygulamalara pek ters düşmüyordu. Çünkü dışarı çıkan kişiler zaten sivil polisler tarafından takip ediliyor, onlardan yerel halkla ilişki kuranlar da göz altına alınıyorlar. Muş'ta bir gazeteci günlerce sorguya çekildikten sonra çalışma iznini de kaybetti. Kendisine "aşırı sol bir görüşe sahip olduğundan" gazetecilik yapma hakkından yoksun bırakıldığı bildirildi. Mültecilerin nisbeten daha rahat ettikleri Diyarbakır'da da geçtiğimiz hafta mülteciler ve mültecilerle ilişki içerisinde olan insanlar

arasında operasyon yapıldı. Bazı mültecilerin yanısıra bir çok Diyarbakır'lı da göz altına alındı. Polis takibi öyle bir boyuta vardı ki mülteciler artık dışarıda kimseyle görüşmemeyi tercih ediyorlar. Telefonda, "bizden dolayı başınıza bir şey gelmesin, biz bir süre çıkmaya çağız" diyorlar. Hükümetin bu konuda ne kadar hassas olduğunu, avukat Mustafa Özer de öğrenmek zorunda kaldı. İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi'nin temsilcisi sıfatıyla bir panel sırasında yaptığı konuşmada "hükümet mültecilere Kürt olduklarından dolayı kem gözle bakıyor. Doğu ve Güneydoğu, avlusu geniş bir hapishanedir" dedi. Halen "milli duyguları zayıflatıcı propaganda" yapmakla suçlanıyor. Açılan davada savcı 10 sene hapis cezası istiyor. Bir başka avukat da bize "hükümet artık bu kampanyanın siyasi bir dayanışmaya dönüştüğünü gördü. Şimdi her yönden engellemeye çalışıyor" dedi.

Şubat'ın başından beri Diyarbakır postanesi ve tren istasyonunun gümrük bölümünde 37 koli, yani yaklaşık bir ton mal bekliyor. Çoğunluğunu özel kişilerin gönderdiği bu giyim eşyaları verilmiyor. Diyarbakır gümrük müdürü öyle büyük bir miktar hakkında sadece Gümrük ve Maliye Bakanlığının karar verebileceğini söyledi. Bakanlık, bir çok yazılı başvuruya rağmen susuyor. Böylece kiş geçti ve battaniye ile kazaklar hala gümrükte bekliyorlar. Diyarbakır kampında da durum hiç iç açıcı değil. Mültecilere evler verildi ama 40 civarında kişinin oturduğu dairelerde banyo yok. Apartmanların zemin katları lağım suyuyla dolu. Mardin'de 16 bin kişi hala çadırlarda kalıyor. Mardin'li bir doktor: "çok şükür kış fazla sert geçmedi. Yoksa daha fazla insan soğuktan öldü." Bu doktor bir çok defa kampta görev almak için başvurdu ama aşırı sol eğiliminden dolayı o hizmete kabul edilmedi. Mardin kampına Suudi Arabistan'dan yardım ulaştı. Bu da sadece Mardin'in saygıdeğer kişilerinin bu yardımı getirmesinden dolayıydı. Kampın MİT görevlisi, (resmi tercüman) her gün sabahtan akşama kadar kampın girişinde durup gelenlerin kamp önünde de mültecilerle görüşmelerini engelliyor. Mardin'de insanlar yaz mevsiminden çok korkarlar. Kızıltepe ovasında o zaman sıcaklık elli dereceyi bulur. Salgın hastalıklar kişinin yapamadıklarını yazın yapacaklar. Mardin'de mültecilerin en kısa zamanda çadırlardan çıkmaları gerekiyor. bunları yazın o kampta bırakmak bir kitle katliamı anlamına gelir. Sonuç olarak kamplarda durum iyiye doğru gitmiyor. Mültecilerin daha da çok üzerinde durdukları bir başka nokta var, o da terk ettikleri kuratılmış bölgelerin durumudur. Şimdi her üç kampta mülteciler tamamen kontrol altında yaşıyorlar. İdare de o sosyal yapıları bozmaya çalışıyor. İhbarcı kişiliği olan insanları kamp komitelerine atamaya çalışıyor. Kamptaki istihbarat elemanları örgütlü unsurları tesbit edip, onları sürekli kontrol altında tutmaya çalışıyor. Mültecilerle her konuştuğumuz da şunu vurguluyorlardı: "Özgürlüğümüz her şeyden daha önemlidir. Bizim esas talebimiz ne yemek ne de giysi; özgürlüktür!"

Raportör; Milena ERGEN

□□ Kerim HÜSAMİ ile yapılan söyleşinin ilk iki bölümü Kürdistan Press'in 68 ve 69. sayılarında yayınlanmıştı. Bu sayıda söyleşiyi yayınlamaya devam ediyoruz.

★

□ Güney Kürdistan hareketi 1961-70 yılları arası dönemde büyük bir güç haline geldi. Güney Kürdistan topraklarının büyük bir bölümü devrimin denetimine geçti. Bu durum karşısında Irak hükümeti KDP ile 11 Mart 1970 Otonomi anlaşmasını imzalamak zorunda kaldı. Anlaşmaya göre Kürtler önemli haklar elde ediyordu. Birkaç yıllık ateş-kes döneminden sonra, 1974'te savaş tekrar başladı. Kürdistan devriminin 120 bin civarında peşmergesi, büyük bir halk desteği ve silahları var. Ancak hareket, İranla Irak'ın anlaşması üzerine, bir kaç gün içinde yenilgiye uğradı.

Güney Kürdistan'da 1976 yılında tekrar başlayan silahlı mücadele, 80'lerde Behdinan ve Soran bölgesinde yaklaşık 15 000 km² kurtarılmış alan yarattı. İran-İrak savaşında sağlanan ateş-kes'ten hemen sonra Irak ordusunun saldırısı karşısında kurtarılmış alanlar bir hafta içerisinde kaybedildi, yüzbinlerce Kürt muhacir durumuna düştü.

Bu güçlü hareketler nasıl oluyor da, günlerle sayılı kısa süreler içerisinde yenilebiliyor? Bu kadar güçlü bir yapıya ve halk desteğine sahip bu hareketler, Mehabat Cumhuriyeti örneğinde olduğu gibi yenilip, tarihe karışıyor. Bir başka benzer örnek 1979'dan sonra İran Kürdistanında yaşanıyor. Başta İran-KDP olmak üzere diğer Kürt politik güçlerinin Kürdistan toprakları üzerindeki fiili egemenliği ve kurtarılmış bölgeleri Humeyni'nin Kürtlere yönelik Cihad Çağrısı'ndan itibaren, kısa bir dönem içerisinde kaybolup, gidiyor.

Durum çok ilginç! Dünyada böylesi örneklerle rastlamak pek mümkün değil. Bir ülkeyi kurtarıyorsun, silahlı, siyasi güçlerin var, diplomatik ilişkilerin var ve en önemlisi güçlü bir halk desteği var, ama bir kaç günlük süre herşeyin kaybedilip, gitmesine yetiyor. Siz bu yenilgileri nasıl değerlendiriyorsunuz, bu olgu nasıl izah edilebilir? Kürt hareketi kendi gücü ile, ülkesinin belli bir parçasını kurtarıp, koruyamaz mı? Örgütlenmiş ve eyleme geçirilmiş bu güç nasıl oluyor da kısa bir süre içerisinde yenilebiliyor?

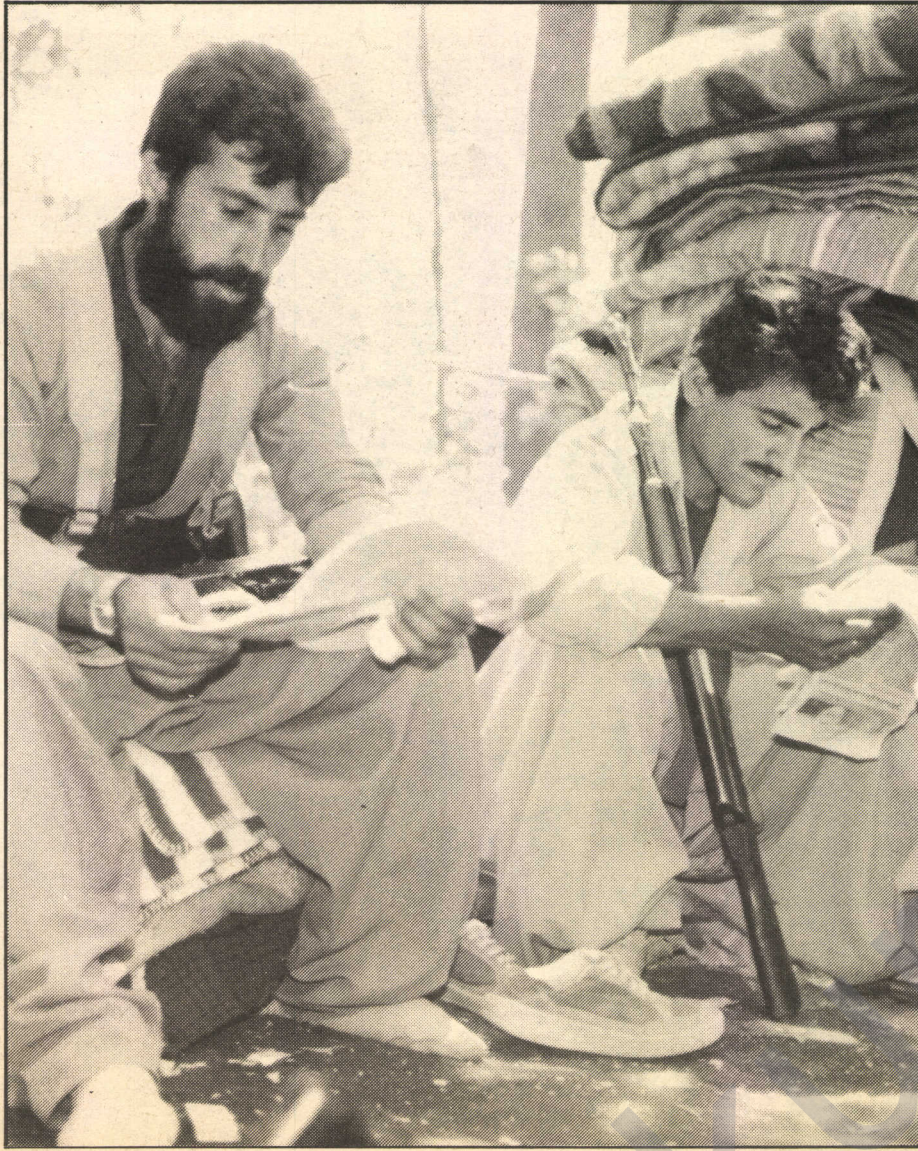
□ Sorunuz kapsamlı ve oldukça ciddi bir soru. Özünde Kürt ulusunun tümünü ilgilendiren bir soru... Kürt halkı bu olgunun nedenlerini, sonuçlarını yargılıyor, tartışıyor... Olguya, objektif ve bilimsel cevaplar getirebilmek, bir röportaj düzeyinde mümkün değil.

Ben, İran Kürdistanı'ndan başlamak istiyorum. İran halklarının devriminden hemen sonra, yaklaşık olarak Kürdistan topraklarının bütünü Kürdistanlı güçlerin denetim altına girmişti. Bu güçlerin içinde ise İran-KDP, ağırlıklı bir yere sahipti. SSCB sınırından Kirmanşah'a, Kasrı-Şirin'e kadar olan Kürdistan toprakları Kürt güçlerinin denetimine girmişti. Hareketin sahip olduğu askeri güç, bazı Afrika devletlerinin sahip oldukları askeri güçlerden nicel ve nitel olarak daha ileri bir düzeyde idi. Tam teçhizatlı 12 tank, 28 sahra topu, 8 tav roketi, 30 bin askeri araç ve ayrıca 5-6 yıllık uzun bir savaşta yetecek yiyecek depoları ele geçirilmişti.

Bu olanaklar korunabilseydi, Kürdistan'da 5-6 yıllık bir savaş önemli sorunlarla karşılaşmadan yürütebilmek mümkün olabilirdi.

Bu olanaklardan yararlanamamızın en önemli nedenlerinden birisi, hüküm süren düzensizlik, disiplinsizlik ve dağınıklığı. Her kes bir anlamda kendi başına idi. O günkü durumu kaos olarak nitelemek mümkündür. Elbet bunların tümünü İran-KDP'nin hataları olarak değerlendirmem gerekir.

Mehabat Cumhuriyeti'nin pratiği, kadroların ve kurumlaşmanın devrimci mücadeledeki önemini bize öğretmişti. Ne var ki biz Avrupa'dan dönen 20-30 kadro kendimizi bir anda sıcak savaşın içinde bulunca, kadro ve kurumlaşma sorunu bir daha tali plana düşmüş oldu. Negadeh, Sine ve Pavah

Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketinin Strateji ve taktikleri eksiktir!

savaşları olduktan sonra, durup seyretmek mümkün olamazdı. İ-KDP, gerekli hazırlıklardan yoksun olarak kendisini aniden savaş içerisinde buldu. Toplam 20 ila 30 arasında siyasi kadro dışardan dönmüştü. 100 binlerle ifade edilen halk kitlesini bu kadrolar nasıl yönetecekti? Ben Parti'nin Örgütlenme Sorumlusu idim. Gittiğim köylerde binlerce kişiye hitap eden konuşmalar yapıyordum. Sıra partili üyeler ile bir yerde toplanıp, görüşmeye gelince, halktan kişiler kalkıp, "o ne demek biz hepimiz partili değil miyiz?" diyorlardı. Halkın durumu böyle idi. Parti örgütlenmesi yapılamıyordu. Bu önemli bir sorun olarak her durumda karşımıza çıkıyordu.

Diğer bir sorun ise, siyasi düzeyde süren kaos ortamı idi. İki kişiden oluşan sol gruplar dahil onlarca İranlı sol örgüt Kürdistan'a taşınmış, kendi politikalarına uygun tasarruflarda bulunmaya başlamışlardı. Biz, Kürdistan gazetesinde, "Kürdistan kimse'nin malı değildir, bütün devrimci güçler Kürdistan'a gelip faaliyette bulunabilir" diye yazıyorduk. Bu demokratik tutumumuz bir yanıyla çok olumlu idi. Öte yandan bu tutumumuz karışıklığın, otoritesizliğin daha da yaygınlaşmasına kolaylık sağlamış oluyordu.

Önümüze çıkan diğer bir sorun ise, savaşın başladığı sırada, bizlerin, yani İran-KDP'nin örgütsel olarak savaşa hazır olmamasıydı. Ele geçirdiğimiz silahlardan yeteri kadar yararlanamadık. Bu konuda çok ilginç ve gülmeye değer örnekler verilebilir.

Biz cephe savaşı yapıyorduk. Peşmerge tank, top saldırılarına karşı kahramanca savaşıyordu. Cephe savaşıyla ilgili Merkez Komite'ye bir öneride bulundum. Bir günlük cephe savaşında 29 peşmergemiz şehit olmuştu. Peşmerge sayımız oldukça yüksekti. Ben 5 bin peşmerge ile partizan savaşı sürdürmenin daha uygun olacağını önerdim. Ne var ki Parti 1984'e kadar cephe savaşını sürdürdü. Oysa ulusal kurtuluş mücadelelerinin askeri taktiği partizan savaşıdır.

□ İran Kürdistanı hareketinin yenilgisinin sebeplerinden biri hareketin doğru bir askeri taktiğe sahip olmaması mıydı?

□ Evet. Bu çok önemli bir sebepti. Ayrıca bizim Merkez Komitesinin taktiği hareketin kurmayını ve savaşı Irak'a taraf çekmekti. Oysa bizim Kuzeyde ciddi bir gücümüz vardı. Eğer biz kuzeyde ve diğer bölgelerde de savaşabilseydik, daha başarılı olabilirdik. 1982'de Türkiye üzerinden Kürdistan'a döndüğümde, Dr. Kassem-Lo'ya "Biz savaşı Mehabat bölgesinde yoğunlaştırmış bulunuyoruz. Oysa kuzey bölgesinin çok elverişli olduğunu, savaşı oraya kaydırmamız gerektiğini" önerdim. Ancak bu konuda bir değişiklik yapılmadı. Biz yenilirsek, hiç olmazsa Molla Mustafa gibi SSCB'ye çekiliriz demiştim...

Savaşı muayyen bir bölgeden genele yaymamamız da önemli bir yanıştı. Ayrıca biz kentlerde savaşıyorduk. Ben Mehabat sorumlusu olduğum dönemde Pasdar'ların komutanı ile, kent içinde savaşmamak üzere

anlaşma imzaladım, Polit Büro da kabul etti. Ancak ben Mehabat'tan ayrılır, ayrılmaz Mehabat'da savaş çıktı İran ordusu 15 gün boyunca Mehabat'ı havadan ve karadan bombaladı.

Kısaca belirttiğim bu konular bizim sadece silaha sarılıp, diğer mücadele araçlarına önem vermediğimizi gösteriyor. Aynı zamanda bu deney bize kürtlerin sadece silahlı mücadele ile başarıya ulaşamayacaklarını da gösteriyor.

Güney Kürdistan'daki duruma bakacak olursak; şimdi deniliyor ki BAAS bizi savaşa zorladı. Doğrudur, BAAS zorlamıştır. İran hükümeti de bizi savaşa zorladı. Ama bu Farsların dediği gibi, "bizim uzun vadeli çıkarlar uğruna bazı yumuşaklıklar göstermemizi" ortadan kaldırmamalıdır.

İrak Kürdistan devrimi Kerkük ve bilinen diğer isteklerinden dolayı BAAS'la tekrar anlaşmazlığa düştü. Eğer savaşabilecek gücün vardiyasa, 100 bin peşmergen vardiyasa savaşı sürdür. Neden savaşı durduruyorsun!? Ya da savaşacak gücün yoksa anlaşmaya razı ol! Anlaşmıyorsan savaş! 100 bin peşmergen varsa, savaşmıyorum diyorsan, artık o 100 bin peşmerge sana inanmaz.

□ 8 yıl süren ve 2 milyon kişinin ölümüne yol açan İran-İrak savaşı sırasında İran-KDP ve diğer siyasi güçler Doğu Kürdistan'da oldukça güçlü idiler. Silahları, peşmergeleri ve diplomatik ilişkileri vardı. Üstelik ABD ve Avrupa da Humeyni'ye karşı idi.

İrak Kürdistanı hareketi de oldukça güçlü mevizlere ulaştı, ancak ateş-kes'ten sonra bütün kurtarılmış alanlarını kaybetti, yüzbinlerce Kürt muhacir oldu. Bu yenilgiler nasıl izah edilebilir? Kürdistanlı güçlerin politik talepleri mi yanlış? Savaş taktikleri mi yanlış? Diplomasi mi yapamıyorlar? Bu yenilgilerin bir nedeni olmalı. Merhum Molla Mustafa Barzani bir gün içinde "Ben artık savaşmıyorum, savaşmak isteyenler varsa buyursun savaşınlar" dedi ve kimse savaşmadan devrim yenildi. Dünyada benzeri örneklere pek rastlanmıyor. Irak Kürdistanı'ndaki son yenilgi 75'le özdeşleştirilemez, savaş sürdürüldü ama kurtarılmış alanlar savunulamadı. Irak ordusu yine Kürdistanı denetimi altına aldı...

□ Bence Kürt ulusal kurtuluş hareketinin siyasi strateji ve taktikleri eksiktir. Yanlıştır demiyorum, eksiktir...

□ Peki siyasi strateji ne olmalıdır?

□ İran-İrak savaşı ve İran halklarının anti-şah devrimi Kürt milleti için altın bir fırsat yaratmıştı. İran'da olan Irak Kürdistanlı güçler, -partiyi (Irak-KDP) kastediyorum- gerçekten İran-KDP ile birlik olsaydı, ortak ve net siyasi taktik ve stratejilere sahip olsalardı, Humeyni hükümetini Kürtlere bazı haklar vermeye zorlayabilirdi.

50 bin kişi otonomi için öldü. Böyle bir hakkın elde edilmesi, bütün Kürt ulusu için, diğer parçalar için bir merkez olabilirdi. Maalesef böyle yapılmadı. Bu iki partinin arasında, Kürt milletinin iki parçası arasında olan savaş Kürt tarihinde utanılacak bir sayfa olarak yer alacaktır. Şino'da bir gün içinde İran-KDP'nin 92 peşmergesi şehit edildi. Bu bir yana...

İran Irak savaşı Kürt ulusu için büyük bir fırsattı. Irak ve İran Kürtleri bu iki ülkenin devrimci güçleri birlik olup, Kürt sorununu sadece İran veya Irak Kürtleri için değil, hakiki veya gayri hakiki otonomi için değil, Kürdistanın tümü için ortak bir stratejiye varabilirdi. 15 milyonun gücü korunabilseydi, savaşın arasına girmeden, ellerindeki bölgeleri koruyabilirdi... Kendileri için savaşabilirdi... Biz gidip, İran hükümeti ile anlaşıp, onun askerini getirip Irak'a sokarsak; faşist kanlı Irak hükümeti de her şeyi yapar. Ayrıca bu yapılanın adı da bir düşmandan istifade etmek değildir. Biz bir düşmana yardım edip, onun askerini ülkemize sokuyoruz. İran-KDP öyle yapmadı. Evet Irak ile ilişki kurdu, Irak'a geldi, yardım da aldı ama hiç bir zaman Irak askerinin önüne düşüp, İran'a götürmedi.

Devam edecek

□□□ Amnesty International (Uluslararası Af Örgütü) eski Genel Sekreteri Thomas Hammarberg şimdi İsveç Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Genel Sekreterliğini yapıyor. Aynı zamanda Halepçe Katliamının yıldönümünde kuruluşu açıklanan Kürtlerin Haklarını Koruma Komitesi kurucularından olan T. Hammarberg ile Şerefhan Ciziri Kürt çocuklarının durumunu tartıştı.

□ Sayın Thomas Hammarberg, 1920 yılında gündeme gelen ve 1959 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesi bazı hak ve prensipleri içeriyor. Bildirge'de her çocuğa ismini ve milliyetini belirleme hakkı tanıyan bir madde de var. Bu hak ve ilke ne anlama geliyor?

□□ Devletsiz olarak yaşayan çocukların tümü, özellikle de siyasi göçmen çocukları, bir isim ve milliyete mensup olduklarını belirleyen belgelerden yoksundurlar. Bu konuda Birleşmiş Milletler uluslararası bir norm oluşturabilirse, hiç bir hükümet bu haklara karşı çıkmaz. Aksi durumda hükümetler kanunsuz bir iş yapmış olurlar. O zaman BM hükümetlere yasal bir baskı uygulayabilir ve tüm çocuklar böylece bir isme ve milliyetlerini gösteren belgelere kavuşmuş olacabilirler.

□ Ama Birleşmiş Milletler'e üye olan birçok devlet, Birleşmiş Milletler'in koyduğu anlaşmaları ihlal ediyor. Çocuk Hakları Bildirisi'nde de aynı şeyler olabilir. Birleşmiş Milletler, bu tür olaylarda ne gibi önlemler alabilir? Hangi yöntemler kullanılabilir?

□□ Bugüne kadar süre gelen asıl sorun; Çocuk Hakları Bildirisi ile bu alanda oluşan normların hukuksal yönden bağlayıcı olmamasıydı. Bu haklar, 1959'da sadece bir bildiri olarak kabul edilmişti. Fakat şimdiki çalışmalarımız bu normları, Birleşmiş Milletler'de hukuksal yönden bağlayıcı duruma getirmektedir. BM 1989 Sonbaharında bunu meclisten geçirecek. Zaten şimdiden 20 hükümet bunu kabul etmiş durumda. O zaman bu haklar, "Hakların hukuku statüsü"ne girecek ve uluslararası planda bağlayıcı bir norm olacaktır. İşte o zaman yukarıda sözünü ettiğimiz "isim ve milliyet" prensibini kimse red edemez.

□ Peki, diyelim ki red edenler çıktı. O zaman Birleşmiş Milletler ne yapabilir? Uygulayabileceği ne gibi yollar var?

□□ Birleşmiş Milletler bu gibi sorunlarla uğraşacak bir komite oluşturuyor. Amaç, bu hakları uygulamayan hükümetleri denetlemek olacak. Bu komite haklara saygı duyulmasını sağlayacak. Komiteye sürekli raporlar gelecek, bu raporlara imza atan tüm ülkeler, periyodik bir biçimde kendi ülkelerinin durumunu anlatacaklar. İşte böylesi durumlarda şayet haklar ihlal edilmiş ise, Çocuk Esirgeme Kurumu ve benzeri kuruluşlar hükümetleri komiteye şikayet edebilirler. O zaman komite ihlalleri gündeme getirir. Bu hakları ihlal eden hükümetler, prestij kaybeder. Aksi uygulamalar skandallara yol açar. Kamuoyu baskısı oluşur. Bunun politik yönünü de siz düşünün.

□ Sayın Hammarberg, Çocuk Esirge-

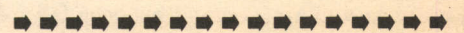
İSVEÇ ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL SEKRETERİ T. HAMMARBERG

“Kürt çocukları korunmalıdır!”

me Kurumu'nun inceleyebildiğim bazı Çalışma Raporları'ndan en güncel olanı 1987 raporu idi. Bu rapora göre, örgütünüzün çeşitli ülkelerdeki proje

sayısı 220'ye ve bu projelere yapılan yardım miktarı 120 milyon krona varıyor. Fakat ne yazık ki, "Kürtler ve Kürdistan" ile ilgili hiç bir projenize

rastlayamadım. Nedenini öğrenebilir miyiz?

□□ Yıllık çalışma raporlarımız, ayrı ayrı ülkelerde uyguladığımız projeleri ve ekonomik olarak yapılan yardımları anlatır. Prensip olarak Çocuk Esirgeme Kurumu çalışmalarını belli ülkelerde yoğunlaştırıyor. Proje çalışmalarına başlayacağımız ülkelerde mutlaka yoğun çalışma olanaklarını incelememiz gerekiyor. Fakat sizin sözünü ettiğiniz bölgede, yani Türkiye, Irak ve İran'da; Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yardım çalışmaları şimdilik yok. Ben başkan olduktan sonra, bölgeye ilgisiz arttı. Türkiye'de mülteci olarak yaşayan Irak'lı Kürtlerle ilgili bazı çalışma ve programlarımız var. İsveç Kızıl Haç'ı ve biz geçenlerde, Kürt mültecileri ile ilgili bir yardım kararı çıkarttık. Yani birşeyler kıpırdamaya başladı. Bunun dışında Çocuk Esirgeme Kurumunun iki çeşit faaliyet gösterdiğini vurgulamak isterim. Birisi ekonomik yardım, diğeri ise kamuoyu oluşturma çalışmasıdır. Kamuoyu oluşturmak için sürekli bilgilerimizi artırıyoruz. Tutum belirlemek için bilgi şarttır. Dünyadaki çocukların durumu ve aynı zaman da Kürdistan'daki çocukların durumu ile ilgili bilgi topluyoruz. Örneğin, bir ay önce Çocuk Esirgeme Kurumu olarak Türkiye'deki Iraklı Kürt mülteciler arasında çocukların durumu ile ilgili bir rapor yayınladık.

□ *Sayın Hammarberg, çocuk haklarından, insan haklarından, toplum ve çocuk ilişkisinden sık sık söz ediliyor. Bu alandaki bağlantı ve zorluklar nelerdir? Örneğin, insan hakları dışında çocuk haklarından söz edilebilir mi? Bu konuda ne diyorsunuz?*

□□ Hepimizin de bildiği gibi çocuklar da insandır. Fakat bir zamanlar bunun tartışması yapıldı. Denildi ki; özel olarak çocuk haklarını büyüklerin haklarından, insan haklarından ayırmak eksikliklerdir. Sonunda tahliller yapıldı ve çocuklara özgün problemlerin olduğu tespit edildi. Çocuklara bu problemler doğrultusunda hak verilmesi gerektiği ileri sürüldü. Örneğin çocuklar yetişkin olarak görülemezler ve bundan dolayı da toplumun sorumluluğuna ve bakımına katılamazlar. Çocuklar oy kullanamaz. Çocuklar savunmasızdır, çabuk yara alırlar. İşte sözünü ettiğimiz Çocuk Hakları Konvansiyonu güçlü bir biçimde çocuk haklarını savunacak, onları himaye edecek, haksızlıklara ve talana karşı koruma altına alacak.

□ *Bu sözünü ettiğiniz Çocuk Hakları Konvansiyonu eski Çocuk Hakları Bildirisi'nden, hangi açılardan farklılık gösteriyor?*

□□ Sözünü ettiğimiz konvansiyon metni, daha detaylı, kapsamlı ve kesindir. Örneğin bu metinde; Çocuk fuhuşunu ve çocukların pornografik resimlerde kullanılmasını, zorla çalıştırılmasını, ticaretini yasaklayan ve mülteci çocuklarının kişilik ve eğitim haklarını içeren maddeler mevcuttur. Yani kısacası bu, çocuk hakları ile ilgili bir "istekler konvansiyonu"dur.

□ *Siz daha önce Uluslararası Af Örgütü (Amnesty)'nin Genel Sekreterliği'ni yaptınız. Şimdi de İsveç Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Sekreterliği'ni yapıyorsunuz. Bu heriki alanda da insan, yığınla sefalet ve acıya tanık oluyor. İnsani çalışma yapmanın zorluklarını anlatır mısınız? Çalıştığınız bu alanlardan nasıl etkilendiniz? Çocuklarla ilgili görüşleriniz nedir?*

T. Hammarberg; "Ben, uluslararası düzeyde Kürt halkına gerekli dayanışmanın gösterilmemesini ihanet olarak görüyorum" Foto; ANK

li görüşleriniz nedir?

□□ Ben iyimserim. Kamuoyunun insan hakları, çocuk hakları ve diğer haklara büyük bir ilgisi var. Bu hakların önemini anlayan insanların sayısı gün geçtikçe artıyor. Tartışmaların daha kötüye gittiğini görüyorum. Fakat bunu daha çok insan hakları, çocuk hakları ve diğer haklar konusunda, insani örgütlerin bir kamuoyu yaratma başarısı olarak görüyorum.

Bence bu konuları ciddiye alan, anlayan insanların sayısı gün geçtikçe artıyor. Bu olumlu bir gelişmedir. Özellikle şunu söylemek isterim; 3. Dünya ülkelerinde bu hakları savunan örgütlerin sayısı diğerlerine nazaran daha da çoğalıyor. Yani 3. Dünya hakları bu konuya aktif olarak el atıyor. Hem Uluslararası Af Örgütü'nde, hem de Çocuk Esirgeme Kurumu'nda ilişki içerisinde olduğumuz grupların arttığını gözledim. Bu gelişmeler ileride insan ve çocuk hakları için mücadeleyi boyutlandırarak ve güçlendirecektir. Böyle olacağına inanıyorum.

□ *Sayın Hammarberg, siz Uluslararası Af Örgütü Sekreteri iken, İran-İrak ve Türkiye ile çok uğraştınız. Görevinizi bıraktıktan sonra bu ülkelerde herhangi bir değişiklik oldu mu?*

□□ Ben Af Örgütü'ndeki görevimi 2,5 yıl önce bıraktım ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda işe başladım. Bütün bu ismini saydığınız ülkelerde, politik durum değişmemiştir. Çünkü durum, bugün de devam etmektedir.

İran-İrak arasındaki Ateş-kes Sözleşmesi, insan hakları konusunda bir iyileşme getirmedir. Tersine, Ateşkes Sözleşmesi bu iki ülkeye yeni olanaklar tanıdı. Yapılan baskılar daha da katmerleşti. Hem İran, hem de Irak'ta politik muhalifler kurşuna diziliyor. Irak'ta, Kürt halkı görülmemiş bir baskı altındadır. İran'da ise, Ağustos ayından sonra yığınla siyasi muhalif idam edildi.

□ *Siz iyimser olduğunuzu söylediniz. Peki yukarıda sözünü ettiğiniz bu acı olaylar karşısında insan nasıl iyimserliğini koruyabilir?*

□□ Böylesi sorunlarla ilgili çalışmalar yapmaya başladığınız zaman, sorunların zorluklarının bilincinde olmak lazım. Buna açıklık getirilmeli. Baskıların nedenleri genel bir kötülük veya rastlantılar değildir. Özünde, belli siyasi rejimler kendi iktidarlarını baskı yöntemleri ile korumak istedikleri için, baskıyı bir araç olarak kullanıyorlar. Kişiler veya örgütler böylesi aktif politik bir duruma girdiklerinde konunun zorluklarını boyutları ile kavramak zorundadırlar. Bu zorlukların bilincinde olarak çalışmayı sürdürmek gerekli. Aynı zamanda sözünü ettiğimiz ülkelerde insanlar kendileri aktif çalışıyor, örgütleniyorlar. Konunun önemini anlayan insanların sayısı hergün çoğalıyor. Yani olumlu bir gelişme var. İnsan hakları ile ilgili bilgiler artıyor. Gelişen iletişim araçları, bilgi almamıza yardımcı oluyor. Bu da insan haklarına saygının adım adım yükseldiğini gösteriyor.

□ *Siz bu sorunlarla ilgili çalışmalar içinde değiştiniz mi? Örneğin, eski politik görüşlerinizde hala ısrar ediyor musunuz?*

□□ Hem iç politikada, hem de dış politikada insan ilişkileri gözden geçirilmeli. Ben radikalleşmeye yöneldim. Bu anlamda eski görüşlerim değişti. Af Örgütü ve Çocuk Esirgeme Kurumu'ndaki çalışmalarımın esinlenerek şunları söyleyebilirim: İktidarı ellerinde bulduran insanlar, çoğu kez etkilenecek insanlar değildirler. Yetersiz, bilgisiz ve kendi politik amaçlarını hiçe sayan yığınla rejim var. Bundan hareketle dayanışma örgütlerinde bir yetkinleşmenin olması gerekir.

□ *Son sorumuz Kürtlerin İnsani Haklarını Savunma Komitesi ile ilgili. Siz de komitenin kurucuları arasında bulunuyorsunuz. Kürt halkı için politik ve insani yönden neler yapmayı düşünüyorsunuz? Kürt halkı ile dayanışma konusunda neden bu anı seçtiniz?*

□□ Kendi açımdan söyleyeyim: Benim Kürt halkının yürüttüğü mücadeleye öteden beri bir sempati vardı. Ben,

Kürt halkının uluslararası düzeyde gerekli dayanışmadan yoksun bırakılmasını ihanet olarak değerlendiriyorum.

Şimdi ise yığınla olay oldu. Birçok insan bu olaylara tanık oldu. Burada bir halka karşı affedilemeyecek haksızlıkların olduğunu görüyorlar. Böyle bir durumda ben ve benimle birlikte başkaları, Kürt halkı ile dayanışma hareketi başlatmanın zamanının geldiğini kavradık. Bundan dolayı İsveç'te komite çalışmalarını başlattık. Bir yandan İran'daki kurşuna dizmeler, öte yandan, Irak'taki gaz bombaları, tutuklamalar, işkenceler, kurşuna dizmeler, zorla göç ve genel olarak Kürtlere yönelik baskıcı bir politikanın sonucu kendi ülkelerini terk eden yığınla Kürt. Ayrıca Türkiye'de devam eden baskılar, Kürt dilinin yasak olması, Kürtlerin her türlü baskı ve tehdit altında bulunmaları... İşte bütün bunlar ve bunların varlığı ile ilgili bilinç, Kürt halkı ile dayanışma hareketi başlatmanın zamanının geldiğini gösteriyor.

□ *Kürtlerle beraber çalışırken zorluklarla karşılaştınız mı?*

□□ Hayır. Tam aksine benim birçok Kürt dostum var. Biliyorsunuz, genel bir kanı var. Kürtler birlikte çalışmaktan yana değil. Zorlukları var deniliyor. Kürt olmayan kişilerin de böylesi dayanışma platformlarında zorluklarla karşılaştıkları söyleniyor. Kürtler arasında sık sık yoğun tartışmalar olduğu açık. Benim bununla ilgili görüşüm şöyle; tıpkı İsveç'te olduğu gibi Kürtlerin de değişik politik görüşleri var. Buna da saygı duymak gerekir. Kürtlerin sadece belli bir siyasi çizgi yönünde hareket etmelerini istemek bence doğru değildir. Fakat Kürt halkının içinde bulunduğu durumu göz önüne alırsak, farklı görüşler konusunda da bir sınır olmalı. Kürtlerin kendi iç sorunlarıyla uğraşmaları için ilerde çok olanakları olacak. Aksi takdirde Kürt halkının Ulusal Kurtuluş Mücadelesi büyük yaralar alabilir. Burada birliğin oluşması yönünde bir denge var. Bence Kürt örgütleri bunu kendi aralarında tartışmalı

□ *Teşekkürler sayın Hammarberg.*

Şerefhan CİZİRİ

"Ez her li ku bim, Kurdistan"

Pênûsên Kurd

Tiştê herî xirab ku dikare bi welat û milletekî biqewime, bêdengiya felsefî, ilmî û edebî ye. Tarîx şahid e ku welat û milletên bê kitêb û kitêbxane li pey pêşkertina dewr û dewranê dimînin û hêdî hêdî ji nav refên millet, çand û welatan derdikevin û wînda dibin. Lê millet û welatên ku xwediyên kitêb û kitêbxanan in, hem yekîtiya xwe diparêzin û hem jî pêşengiya pêşketinê dikin. Cihû, ereb û ewrupayî nimûna vê yekê ne. Eger cihuyan heta îroj hebûna xwe parastine, li dijî kuştin û qetlîamên mezin ku bi wan qewimî rawestane û bûne xwediyê dewletekê, ev bi xêra kitêba wan ya dinî ye: Tewrad. Ereban bi xêra Kur'anê zimanekî yekgirtî anîn pê, giyanekî neteweyî berz kirin û zimanê xwe li ser nivê cihanê (Kurd jî tê de) ferz kirin. Încilê jî alîkarî li ewrupiyan kir ku ew mij û dûmana paştmayîne ji xwe bi dûr xînin.

Tarîx şahid e; hêza kitêban, hêza zimanê nivîskî pir caran ji hêza sûrê bêtir e. Ji lewre, gava dijmin welatekî vedigere, berî her tiştî ew zana, alim û edîban dîkujê, wan bêgav dihêle û warên ilim, xwendin û nivîsînê û kitêbxanan hildiveşîne, dişewitîne. Ma ew agirên ku ji Persepolis, Iskenderiye, Antaqiye, Roma, Baxda, Endelus, Konstantînapolis, Bêdlîs û Cizîrê radibûn, agirên çî bûn?

Rewşa welatê me li ber çawan e. Ji ber vê rewşê, ji her milletî bêtir, me kitêp, kitêbxane û zimanê nivîskî divê.

Herwekî tê zanîn, kitêb, kitêbxane û zimanê nivîskî ji aliyê ronakbîr, alim, hunermend û nivîskaran tê pê. Ma bê sebeb hatiye gotin ku nivîskar wîjdanê milletekî ne? Nivîskar e ku dewlemendiyên zimanekî berpêşî gelê xwe û gelên cihanê dike, ew e ku giyanê millet û welatê xwe, bi peyvên wekî lûlû, salix dide û rê li derew û sextekariyên dijmin û rûreşan digire. Ew e ku alîkarî li vekirina girêkên tarîxê dike û dibe alîgirê hûnandina tarîxeke rengîn ya welat û milletekî...

Rewşa milletekî ku xwediyê bi hezaran nivîskaran e û ya milletekî ku xwediyê bi tenê çend nivîskaran e, ji hevûdu pir cihê ne. Zor, zordarî û bindestî rê li huner, edeb û nivîsê digire. Nebûna hunermend, edîb û nivîskaran jî qeyd û zincîrên bindestî û koletiyê hîn xurtir, qehimtir dike.

Mixabin, em ne xwediyê bi hezaran nivîskaran in. Mixabin, serê me bi xwendin û nivîsînê zêde ne xweş e. Mixabin, em zêde li hunermend û nivîskarên xwe jî xwedî dernakevin. (Bê guman ji ber rewşa welatê û sebebên tarîxî.)

Rewşa nivîskarên Kurd çî ye? Ew kî ne? Ew ji ku ne? Wan çî nivîsîne? Ew çî dinivîsin, çî difikirin? Dijwariyên wan çî ne?

Gawa hevalên **Kurdistan Press**ê ev pirs pirsîn, min jî pêşniyar kir ku meriv van pirsan li nivîskaran bi xwe û li xwendevanan bike. Çima meriv dê nivîskaran nede nasîn, li wan pirsan neke, rexne li wan negire û alîkarî li pêşketina edebiyat û zimanê nivîskî neke?

Rewşa pênûsa kurdî diyar e. Li Kurdistanê Turkiyê û Sûriyê ew şikestî ye. Li Kurdistanê Iraq û Îranê ew xemgir û stûxwar e. Bi tenê li derveyî welatê û li nik Kurdên Sowyetê ew dikare xwe bi serbestî bilivîne û ronahî bireşîne ser kaxizan. Hingê em kesên ku li derveyî welatê dijîn, divê alîkarî bikin ku hêz û quweta pênûsa kurdî xurttir be û ya herî girîng jî alîkarî bikin û bixebitin ku kesên bi vî karê pîroz radibin zêde bin. Yanê navên nû, pênûsên nû, nivîskarên nû werin holê...

Zincîra *Nivîskarên Kurd* bi vê hejmarê û bi nivîskarekî / şairekî hêja dest pê dike; Şêrko Bêkes. Ew yek ji niwênerên herî jir yê nivîskarên nûjen yên Kurd e. Ew şaire ronahiyê û zimanê nalîn û hêviya gelê Kurd e...

Mehmed UZUN

Hevalê me Mehmed Uzun ji bo nasandina nivîskarên Kurd hevpeyvîna pêşîn bi şaire navdar Şêrko Bêkes re çêkir.

Wekî Şêrko Bêkes jî di axaftina xwe de tîne ziman, ew bi şîrên xwe ve bûye dengê nalîna belengaz, hêviya pêşmergeyên Kurdistanê. Lê Şêrko Bêkes jî wekî hemû mihacirên Kurd jî mihaciriyê, xeribiyê bîhteng e. Lê ew dibêje, "*Kurdistan di dilê min de ye*" û weha dom dike:

□ *Kek Şêrko, gerçî tu şairekî naskirî yî, lê dîsan jî, eger tu bikaribî, wekî destpêk, hinekî behsa xwe bikî...*

□□ Her dubare dibe, lê bi kurtî jiyana min weha ye: Ez di sala 1940 an de, li bajarê Sulêmanî hatim dinê û kurê şaire Kurd yê naskirî û navdar *Bêkes* im. Min xwendina xwe ya bingehtî û navîn li Sulêmanî û Bexdayê temam kiriyê. Hingê min dest pê kir ji edebiyata kurdî, bi taybetî ji şîra kurdî hez bikim. Û hê wê gavê edebiyat û şîra kurdî ya nûjen bala min kişand, bi taybetî min şîrên *Goran* û *Herdî* xwendin. Yekemîn car min şîrên xwe di rojname hefteyî ya Sulêmanî "*Jîn*" de belav kirin. Bê guman şîrên min yên wê demê, ji aliyê hunerî, gelek qels bûn. Lê ew dem di jiyana min ya şairiyê de gavek bû. Di salên 1960 an de, şîrên min, ji her alî, hîn çêtir û dewlemendtir bûn.

Şoreşa Îlonê li Kurdistanê tevgerek fikrî, ilmî û edebî anî pê. Tiştê herî girîng ku wê demê qewimî, derketina pêşmergeyan e. Pêşmerge, hêzên çekdar yên Kurd û daxwazên netewî tesîr li her warê jiyana kurdî kirin. Herweha li edebiyat û şîra kurdî jî. Pêşmerge, wekî simbol, wekî tema, cihê xwe yê pîroz di şîra kurdî de girt.

Di sala 1965 an de ku Ebdulselam Arif li ser hukim bû, dewletê xwest min bigire, lê ez reviyam û çûm serê çiya, nik şoreşa kurdî. Li wê derê, min li radyoya rizgarî ya şoreşa kurdî kar kir û xelkê xwe û pêşmerge wî bêtir nas kir. Vê yekê tesîreke mezin li ser min û şîra min berda. Di sala 1968 an de diwana min ya yekemîn bi navê *Telifeyî Helbest* derket. Di sala 1969 an de jî kitêba min ya duwemîn weşiya.

Di navbera salên 1968-71 an de nivîskar û şairên Kurdên xort xwediyê tevgereke xurt bûn. Dan û standina me bi edîben ereban re xurt bû, xwendin, lêkolîn û lêhûrbûn pir pêşketî bû. Peymana II adarê ya 1970 an ku di navbera tevgera kurd û rejîma Baxdayê de hat pê, serbestiyeke mezin da edebiyata kurdî. Van pêşketinan alîkarî li me, nivîskar û şairên xort yên kurd kir ku em bang li nûkirina edebiyat û şîra kurdî bikin. Hingê edebiyata kurdî rastî nexweşiyekê hatibû, geremolên civakî û siyasî ew dabû rawestan. Îcar me dixwest ku em edebiyat û zimanê kurdî, ji nû ve, vejînin, geş bikin, -çî çirok, çî şîr, ruhekî nû bidinê. Hingê em bi navê *Komeleyî Rowenge* dihatin nasîn. Me, bi navê komelê, danezaneke edebî belav kir.

Vê danezanê (beyannamê) gelek nav da û bû sebebê munaqasha û guftugohên edebî, -çî bi başî, çî bi xirabî. Herweha ew bû gaveke nû ji bo geşkirin û xurtkirina edebiyata kurdî. Sala 1974 an, piraniya pênûsên naskirî yên kurd, tevî tevgera kurd, derketin çiyar. Piştî têkçûna şoreşê, ez vegeriyam, hatim Sulêmaniyê. Lê ez ji wir jî, hatim bidûrxistin û şandin bo Başûrê Iraqê. Paşê ez dîsan hatim Sulêmaniyê.

Di sala 1971 an de min şanogeriya kurdî *Kawayê Asenger* û di 1973 an de jî diwaneke nû *Min Tinuwetîm* nivîsîn. Sala 1976 an *Askîm*, sala 1978 an *Kazîwe* derketin. Şîrên ku di diwana Kazîwe de bûn, ji bo min tecrubeyeke nû bû. Ew kurteşîr in ku ez îroj jî her dinivîsim. Bi vî awayî, min hewl daye ku ez bi kêmtirîn peyv ve, pirtirîn mane bidim şîrên xwe. Ev yeka ji bo nûkirina şîr hewldanek e. Piştî vê tecrubê, di sala 1980 an de, min *Du Sirûdî Şewî* weşand. Ev jî tecrubeyek e ji bo şîra dirêj. Min jî erebî jî romana nivîskarê navdar Ernest Hemîngway *Pîremêrd û Zerya* wergerand kurdî. Di 1986 an de min *Rûbar* derxist. Ev jî çirok-şîr in.

Hingê, ji ber zordarî û hovîtiya dujmin, ez careke din derketim serê çiyar û ketim nav refên pêşmerge qehreman û heta ez dev ji welatê berdim, ez li wir mam. Li serê çiya, bi alîkariya Komela Nivîskarên Kurdistanê, min sê diwan, *Keşgoli Pêşmerge*, *Awêne Piçkolekan* û *Dastanî Haloyî Sûr* weşandin. Paşê ev hersê, bi hev re, bi navê *Halo* derketin. Paşê ez hatim Sûriyê û piştî demekê jî, bi ser daweta Kome-

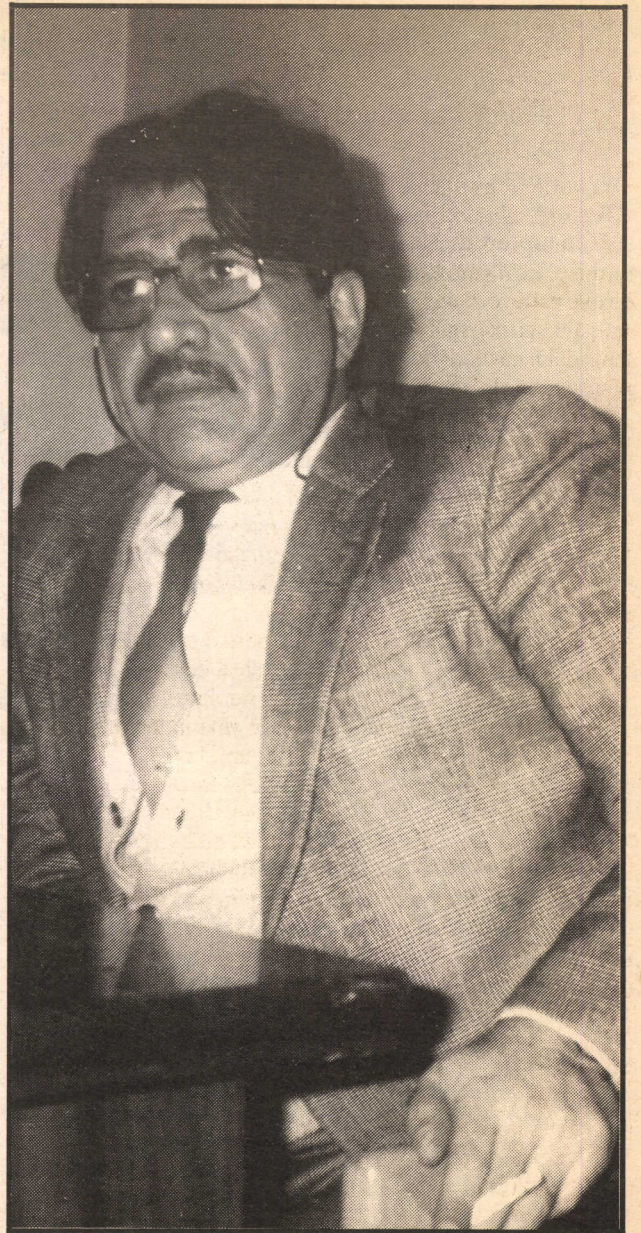
la Nivîskarên Îtalî, hatim Floransê. Di sala 1987 an de Pen-Kluba Swêdê xelata *Tucholsky* da min û ez hatim Swêdê. Li vir jî ez her li ser xebata xwe berdewam im û min diwaneke nû ku min li Kurdistanê nivîsibû, *Dal* weşand.

□ *Baş e, kak Şêrko, te xelateke mezin, xelata Tucholsky wergirt. Vê xelatê çî tesîr li ser te, li ser hunermendiya te kir?*
□□ Herwekî ku min di gotara xwe ya xelatê de jî got, xelata Tucholsky, bi du alî ve, tesîr li ser min berda. Ji alîkî, her diyar e, ez bi vê xelatê gelek kêfxweş bûm. Ev cara yekî ye ku şair, edîb, hunermendekî kurd xelateke weha mezin û navneteweyî wergidire. Ev xelat nişana edebiyat û ronakbîriyeke xurt e. Xelat ji bo min wekî kesekî kurd û hem jî ji bo edebiyat û şerê rizgarîxwaz yê gelê kurd qezencek e.

lê li aliyê din jî, ez li ber xwe ketim ku ez ji welat û gelê xwe dûr im û li surgûnê dijim. Ji ber ku Tucholsky bi xwe jî demeke dirêj li xeribiyê, li Swêdê jiyabû û li xeribiyê xwe kuştibû. Bi baweriya min, giyanê Tucholsky dê şa bibe gava nivîskarekî li xeribiyê nemine ku vê xelatê werbigire.

□ *Ji aliyê edebî çî tesîra xelatê li ser te bû?*

□□ Ji aliyê edebî tesîreke xelatê ya girîng li ser min çênebû. ku em bibêjin ez guherim yan jî min rê û xaçeriyên nû di warê edebî de peyda kirin. Bi tenê ev xelat ji bo min bû teşwîk, şewk, moral. Eger meriv bi xwe edîb nebe, tu xelat nikare meriv bike hunermend, nivîskar û edîb. Xelat alîkarî dikin ku meriv hîn bêtir xwe pêşve bixe. Mesela xelat zêdetir tiştêkî manewî ye.

Ş. Bêkes; "Edebiyata kurdî li ser riya geşbûnê ye"Foto; ANK

Şêrko Bêkes

di dile min de ye!"

□ *Kak Şerko, niha tu li welatê xerîbiyê dijî, ji gel, ziman û çanda xwe dûr î. Ji aliyê hissî, manewî, edebî, hunermendî ev yeka çi tesîr li te dike?*

□□ Diyar e, gava meriv, çi hunermend, çi xelk, ji axa xwe were birîn, ev dibe dabi-rîneke xurt ku pir tesîr li meri-van dike. Xurbet dijwar e: Û ev xurbet ne bi tenê ji welat, ji axa welatê bidûrketin e, herweha ew xurbeteke manewî, nef-sî, giyanî ye jî. Diyar e, ev xurbet ji bo şair û hunermend-an stûrtir e. Ji ber ku hesesiyatên wan zêdetir e û ew bêtir li pey bîr û yadigarên welat û axa welatin. Hunermend her gav di nava xewnekê de ye ku ji bîr û yadigarên welatê pêk hatîye.

Lê ji bo min, ez li ku bîm jî, Kurdistan li gel min e. Aşiq jî, gava ji aşqa xwe bi dûr dikeve, agirên aşqê hîn mezintir dibin, derd hîn dijwartir dibin. Lê dûrbûn agirên aşqê hîn zêdetir dike, ne ji berevajiyê.

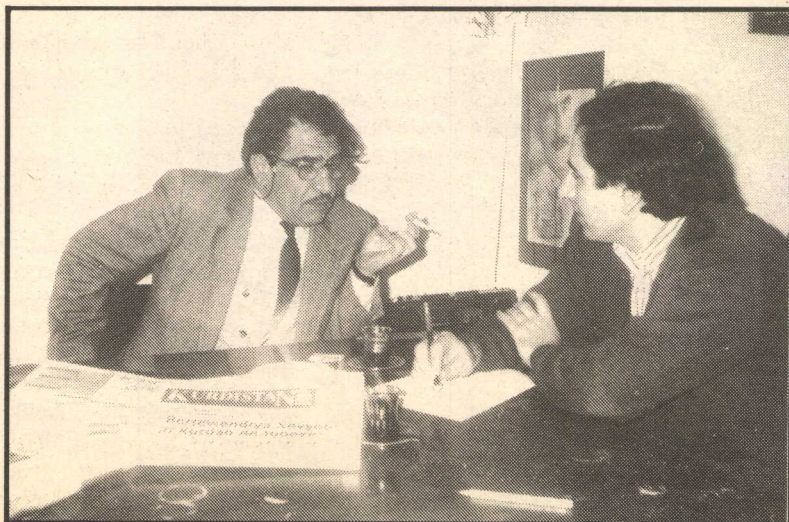
Loma ji xurbet ji bo min jî kul e. Lê wê aşqa min ya welat, axa welatê, şerê pêşmergan, ziman û edebiyatê hîn zêdetir kiriye.

□ *Tu yek ji şairên nûjen yê kurd î. Welê diyar e, di Kurdistanê Iraqê de, di warê edebî de, nişke xort lê xurt, hatiye pê. Û tu jî yek ji wan î. Aliyên we yê taybetî çi ne? Wê li edebiyata kurdî çi zêde kiriye?*

□□ Li Kurdistanê Başûr, geşkirin û tezekirina edebiyata kurdî di musktewayeke berz de ye, ji perçên din yê Kurdistanê hîn berztir e. Diyar e, ev jî girêdayî pêşketina civakî û ronakbîrî ye. Li nik me, di pêşketina edebiyat û şîra kurdî de bi tenê qonaxekê, merheleyekê nebûye. Çend qonax li pey hev hatine. Di esasê xwe de, tarîxa nûkirin û geşkirina edebiyata kurdî kev n e. Di navbera herdu şerên cihanî de, komeleyeke pênuşên kurdî, bi alikariya edebiyata turkî ku bi xwe jî pir di bin tesîra Ewropê de bû, hewl dan ku edeba kurdî nû bikin. Ew bi ser neketin, lê xebata wan bû destpêk.

Esas nûkirin bi Ebdullah Goran û Şêx Nûrî ne. Gelek kesên din jî hebûn. Lê ev her du nav yê herî mezîn bûn û bi alikariya wan komeke şairên din wekî Herdî, Dilan, Kamuran, Kaki Felah û gelekên din gelekî xebitîn ku edeba kurdî nû bikin.

Di destpêka 1970 an de, wekî min berê jî got, pêşketineke civakî ku pir mezîn bû, li Kurdistanê rû da. Bê şik, sebebê wê jî şoreş bû. Cemawerên Kurdistanê .i xurtî beşdarî wê pêşketinê bûn. Û wê yekê jî tesîreke mezîn li edeb û şîra kurdî kir. Hinge em, komeke hunermendên kurd bêtir xebitîn ku edeba kurdî dewlementir bikin. Haya me, ji nivîskar û hunermendên din bêtir, ji edebiyata dinê hebû. Me hewl dida tişt, edet û torên kurdî bêtir, lê bi awakî modern, di edeba kurdî de cihên xwe bigirin. Me edebiyat û hunera xwe li ser du hîman bilind dikir; yek welat, axa welat, xelkê Kurd, ziman û çanda kurdî, ya dudiyar jî edebiyata cîhanê. Haya me ji kitêbxanên erebî jî hebû. Û em, demekê, li bexdayê jiyabûn. Kitêbxana erebî dewlement e û Bexda merkezekî kevintirîn yê edeb û ilm e. Me gelek edib û nivîskarên ereb jî nas dikir. Van tiştan alikarî li me kirin ku em bikaribin edeba kurdî taze bikin. Bê guman wekî perçeyekî ji xebata rabirdû. Em dewmama xebateke dûr û dirêj bûn. Me dixwest ku em du rûbarên (edeba kurdî û edeba cîhanê) bi hev re bikin yek û di zimanê kurdî de sûret, gotin, salixdan, dîmension û şeweyên taze biafrînin. Me hewl dida sîma û qehremanên me jî bibin nimûnên serdema ku em tê de dijîyan. Li aliyê din jî, me zimanê xelkê, zi-

Ş. Bêkes: "Min hewl daye ku ez bi kêmtirîn peyv ve pirtirîn mane bidim şîrên xwe. Ev yeka ji bo nûkirina şîr hewldanek e." Foto: ANK

manê rojane, dîsan bi awakî edebî, pêşkêşî xelkê dikir.

Eger em bixwazin ew kesên ku bi vî xebatê rabûbûn bi nav bikin, ew ev bûn, -bi qasî ew navên ku niha tên bîra min; Letîf Helmet, Refîk Sabir, Enwer Qadir, Ferhad Şakîlî, Hesîb Qeredaxî herweha jî xortên pey me jî, Newzad Refat, Celal Berzencî, Heçî çîroka kurdî be, Husên Arif, Mihemed Mukrî, Rauf Bêgert, Mihemed Ferîq Hesên, Şehrezad Hesên.

Gelek kesên din jî hene. Lê bêtir van kesan pêşengî li nûkirin û geşkirina edebiyata kurdî kirin.

□ *Baş e, kak Şerko... Rewşa edebiyata kurdî (çi çîrok, çi şîr) îroj çawan e? Tu wekî şairêkî nûjen, rewşê çawan dibînî?*

□□ Bi bawerîya min, edebiyata kurdî li ser rîya geşbûnê ye. Lê ev yeka jî bi mesela serbestiyê ve girêdayî ye. Nebûna serbestiyê bernade ku edebiyata kurdî bi her awayî geş bibe. Lê baş dixuye ku rê rîya dewlementî û geşbûn û geşkirinê ye.

Lê ez niha li derveyî welatê dijîm, loma jî ez nikarim li ser wê yekê hukim bidim. Ji nêzik ve, agahiya min jî tevgera edebî ya kurdî tune. Lê li derveyî welatê, tevgera xurt heye. Ew xerîkin, bi rojname, kovar, berhema, sîma û rewşeke hîn çêtir bidin edeba kurdî.

□ *Haya te ji edebiyata kurdî ku bi zarawayê kurmançî heye? Tu rewşa wê edebiyatê çawan dibînî?..*

□□ Edeba kurdî, helbet, li Kurdistanê Iraqê (Başûr), ji perçên din bêtir pêşketî ye. Û ez dikarim li ser kurmançên Kurdistanê Başûrê bipeyivim. Ji destpêka 1970'î û vir ve çend şairên xort hene ku meriv dikare lê qal bike. Yek ji wan xortan *Mueyed Teyib* e. Mûzûrî jî heye. Di wexta xwe de Bedirxan Sindî hebû ku baş şîr dinivîsî. Bi van navan mebesa min şîr e, ne awir û mewqûfên siyasî ye. Bi qasî ku min dîtîye mustewayê (sewiye) edebî û hunerî di edeba ku bi kurmançî tê nivîsin de kême, ne berz e. Helbet sebebên wê yekê pir in. Yek ji wan qedexebûna zimanê kurdî ye.

□ *Kak Şerko, tu niha bi çi mijûl î, tu li ser çi dixebitî, planên te çi ne?*

□□ Ez di havîna 1987 an de hatim derveyî welatê. Ez niha bi fêrbûna zimanê swêdî ve xerîkim. Di destpêka 88 an de min dest bi xwendina swêdî kir. Ez niha bûme endamê Komela Nivîskarên Swêdê û Pen-Kluba Swêdê. Tu jî baş dizanî, niha dan û standinên min jî bi hunermend û nivîskarên swêdiyan re çêbûne. Ji ber wê jî, ez hez dikim, ne bi tenê hez dikim, her pêwîst jî dizanim zimanê wan fêr bim.

□ *Di warê edebî de, tu çi dikî?*

□□ Di vî warî de planên min pir kême in. Ez şair im û şîr dinivîsim. Ez hazirî nakim. Şîr bi xwe tên nik min. Yanê ez plan û bernama çênakim. Ew bi xwe bi awakî tebîî, tên. Wekî ku darekî li axê şîn were. Ez her li ser nivîsîna şîran berdewam im û heye ku di rojên pêş de projeyên nû werin pêş min...

Mehmed UZUN

Çend nimûne ji helbestên Şêrko Bêkes

Bindestiya gelê me, perçebûna welatê me, nexwendewarî, nebûna zimanekê standard û yek elfabê, ev hemî xekekên zincîrekê ne gelê me pê hatiye girêdan û bûye sedemê ku hayê me -wekî pêwîst- jî nivîskar û hunermendên me nebe. Îro -bo nimûne- li Kurdistanê Başûr û Rohilat kesên Şêrko Bêkesî nas nekin û helbestên wî nexwînin pir hindik in.

Lê li Kurdistanê Bakûr û Roava û li nav Kurdên Sovyetê yê Şêrkoy nas dikin pir hindik in û kesên ku helbestên wî xwendibin yan dixwînin hîn kêmtir in. Ev jî tragîdiyeye gelê me ye, serkaniya wê bindestî ye û ziyana wê jî bindestiyê ne kêmtir e. Ev rewşa ku îro gelê me tê de dijî wê hîn gelek dom bike û li hember wê rewşê berpirsiyarîyek gelek mezin dikeve ser milên ronakbîrên kurd ku gelê xwe ji rewşa siyasî, civakî, edebî û hwd li her perçeyekî Kurdistanê haydar bikin.

Di vî meydandê de ji nimûne hene û kar jî hatiye kirin. Carna bi rastî û carna jî bi çewtî. Nimûna herî baş jî Mamostayê mezin Hejar Mukriyanî ye. Mamosta Hejarî karekê gelek mezin kir dema wî diwana Melayê Cizîrî şerh kirî û ew dirr pêşkêşî xwendevanên kirmancîya jêrî kirî. Lê bi hizra min karekê baş nekir, dema wî Mem û Zîna Xanî "wergerandî" ye kirmancîya jêrî, jiber ku wergerandin di navbera du zimanan de dibe ne di navbera du zaravayên zimanekî de. Û her wekî mamosta Hejar bi xwe jî gehîştîye wê bawerê lewra wî dîsa Mem û Zîna Xanî bi rengê diwana Cizîrî şerh kiriye û dê di van nizikan de bikeve destên xwendevanan.

Di çarçûva wê boçûnê de, ev demek e hizra veguhastina hin berhemên edebî bo rênivîsa latînî ketîye serê min û berî niha jî min çend nivîsarek li ser hin şairên kurd di kovara Berbang de belav kirin. Lê wan nivîsaran têhna min neşikand û min dixwest hîn di vî karê xwe de berdewam bibim. Êdî rojekê kek Şêrko ji min xwest ku ez helbijardeyekê ji helbestên wî veguhêzim ser rênivîsa latînî û ferhengokekê û pêşgotinekê jê ra binivîsim.

Bi vî karê xwe, ev demek e ez pê mijûl im û min xwest çend rûpelekan pêşkêşî xwendevanên Kurdistan Press bikim. Di ferhengoka min -ji van helbestan re amade kirî- peyv weke ku di şîrê de hatin wesa şerh kirî ne ji ber ku ez bawer dikim ev awa ji bo têgehîştina helbestan siviktir e.

Mueyed TEYIP

Gorewî

Le derewe sermay kanûn demî bay le go xistuwe. Le jûrewe xoy be tenha danîştuwe. Lal ûpal wek berx û kawirr minal nûstûn. Mêrdîş, ewe çend salêke ziryanêkew şwên eşqî çîya kewtuwe. Xoy be tenya danîştuwe elêy şorrebîy payîze serî bo koş daxistuwe her eçinêt u eçinêt raspardey gorewiye pûzwanekey nîwê şewê tewaw ebê ax.. nazanê dax.. nazanê katê gorewî egatê ew her takî çepî ewê

★★★

Bala

Azarêkî bala berzim, bê ewey biçme ser şanî xemêkî tir, tenha be serhelbirrinê.. Birîn.. le kwê bê eybînim Hejar.. le kwê bê embînê.

★★★

Qûlbûnewe

Ke cogeyek tînu ekeyt, dilî rûbarê eşkênî. Ke tîşkê bend ekey, xor le xot zîz ekey. Xo eger xor birîndarkey, xwên le xot ekey dujmin. Ewey ke xwênî ronkîş.. ebête dujminî tarîkî eykujê.

★★★

Reg

Ew melaney be asmanewe ekujrên Ger estêrew pelehewru ba w hetawîş tawankar be dî neken, aşoş gwêy xoy kerr ka lêyan şax û awîş le bîryan ken htd.. htd Taqe direktê her ebê biyanbînêw nawyan le sar regekanî xoy binûsê.

★★★

Lafaw

Lafaw be masîgirî wit: Hoy tûrrebûnî lêşaw im gelê zor e, belaw hoy here gewreyan le bar serbestî masîyew dijî tore.

★★★

Gorewî: gorewî: gore, kanûn: çile, lê jûrewe: li hundir, demî: devê, bi tenha: bi tenê, minal: zarok, nûstûn: razayî, mêrdîş: mîrê wê jî, ziryan: bahoz, şwên eşqî: li pey eşqa, şorrebî: şengbî, eçinêt: diçine, tewaw ebê: tamam dibe. Bala: bala: bejn, berz: bilind, şan: mil, tir: dî-din, tenha: bi tenê, serhelbirrin: serhildan, le kwe be: li kû be, eybînim: ez wî/wê dibînim, embînê: ew min dibîne. Qûlbûnewe: qûlbûnewe: kûrbûn-hûrbûn, cogey: co, tînu: tîhî-tî, bendkirin: girtin, zîz: sil-acîz, xor: roj, ş-îş: jî, eykujê: dikuje. Reg: Reg: rih, mel: teyr, ekujrên: tene kuştin, pelehewr: pinyeka ewrî, be dî neken: nebinin, şax: çîya, direkt: dar, nawyan: navê wan. Lafaw: lafaw: lêser-avrabûn, gelê: gelek, zor: pir, ho: sedem-sebeb, gewre-mezin.

DOZA KURDISTAN

Zinar SILOPİ

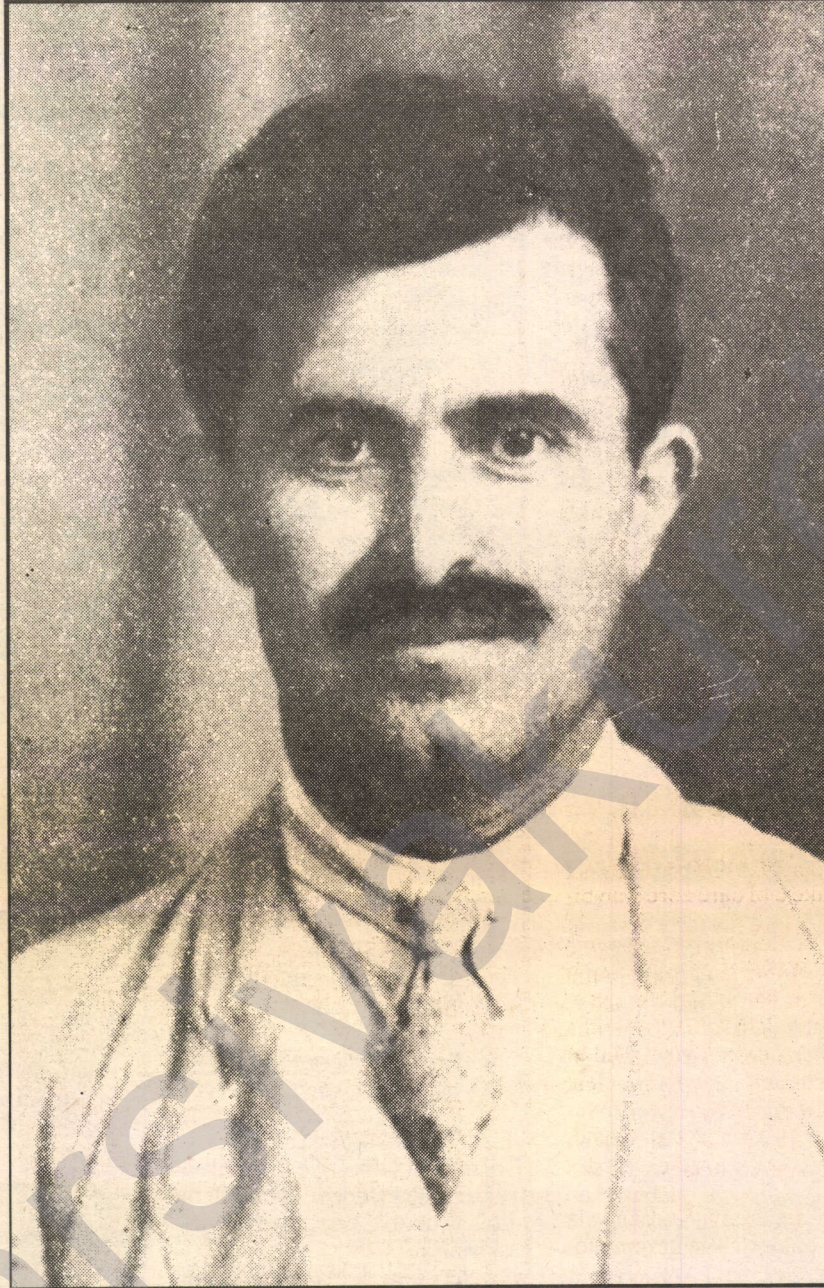
BÖLÜM • 29 •

Yirmisekizinci Bölüm Sayı 69; Sayfa 10'da Her millette bulunacağı gibi Kürt toplumu içinde de bir kaç kararsız kimsenin bulunması tabiidir. Hiç bir millet böyle sefil evlatlara sahip olmadığını iddia edemez. Fakat bu bir kaç bedbaht ve derbederin hareketleri Kürt davasını sarsamaz. Kürt davası kudret ve kıymetini bunlar gibi sakat evlatlarından değil, canlı, kanlı, imanlı oğullarından alıyor. Ve övünülecek bir olaydır ki bu sonuncular bir ezici bir çoğunluk ve evvelkiler küçük bir azınlıktır. Onlar ruhsal sefaletlerinin kendilerine hazırladığı bahtsız çöplüklerde istedikleri kadar sürünsünler. Kürdün hakiki oğulları hayatın göstereceği her şekilde ona sadık ve onun saadetine bağlı kalacaklar ve onun amacına ulaşmaya kadar her şeyle, hatta kaderle çarpışacaklardır.

Hoybun Cemiyeti hiç bir fırsatı kaçırmayarak büyük devletlere, uluslararası ilişkiler dolayısıyla zaman zaman toplanan uluslararası konseylere sürekli başvurusuyla Kürt milletinin siyasi hukukunun tanınması gereğini ve zaruretini iddiadan geri kalmıyordu. Kürdistan'a yönelik çalışmaları ile de milletin uyanmasına çalışmakla beraber Cizire'de "Alıkarıya Belengazên Kurd" ismi ile kurduğu örgütle hayırlı işlerde hizmet vermekte idi.

Hoybun çalışmasına katılan Bedirhaniler, Botan emaretinin verdiği bir hissi gururla kendilerini daima arkadaşlarından üstün tutmayı farzetmek isteyerek, daima diktatörane bir tavır takınmaları, milli sahada yapılmakta olan hizmetin sırf kendi çalışmaları ile meydana geldiği fikrini dışarıya telkin etmek istemeleri milli çalışmalara katılan arkadaşların kendilerine karşı kırgınlıklarına sebep olmaktadır. Bu kabilen olarak yabancı yayınlarda Kürt milli meselesine dair Bedirhaniler tarafından yapılmış gibi gösterilen bazı bilgilerin yanlışlıklarını teşhis ederek bu konuda çalışmış olan vatanseverlerin tarihi çalışma ve emeklerini belirterek, çalışmalarını şükranla hatırlamayı vicdani bir borç addetmekteyim. Mesela Amerika'lı Dana Adam Şimit'in, Jonney Onoy Bran Mın adlı kitabının 157. sayfasında bildirilen "Modern ilk Kürt dergisi Bedirhanlılar tarafından Botan lehçesiyle çıkarılmış olduğu" haberi doğru değildir. Evvela Botan lehçesi diye bir lehçe yoktur. Olsa olsa Botan aksanı vardır. Her milletin kendine göre bir konuşma tarzı olduğu gibi. İkinci olarak ilk dergi 1908 tarihinde hürriyetin ilanından sonra Kürt Terakki ve Teavvün Cemiyeti'nin yardımı ile ve himayesi altında Diyarbakırlı Miri Katibzade Cemil beyin idaresinde, Halil Hayali Motki ve Liceli Ahmet Ramiz beylerin çalışmalarıyla çıkarılarak millet arasında dağıtılan Kürdistan gazetesine dergileridir. Sonra Soran lehçesi ile çıkarılanlardan başka, Hevî Öğreci Cemiyeti tarafından çıkarılan "Roja Kurd" ve "Hetavê Kurd" gazeteleri... Bundan daha evvel milletin emel ve ihtiyaçlarının ifadesine tercümanlık edecek bir gazete çıkarılmış değildir. Eğer reklam kabilinden her hangi bir gazete azami bir veya iki nüshayı geçmemek suretiyle çıkarılmışsa, tabii ki bu konu içinde değildir. Yine bu kitabın 157. sayfasında Bedirhan biraderler tarafından ilk defa ola-

□ "Latin harflerinin kabulünü önce 1913 tarihinde İstanbul'da posta memuru Hevî Cemiyeti üyelerinden Faiz bey Hevî cemiyeti'ne önermişti. 1931 senesinde Şam'da Ali Zilfo Ağa'nın evinde toplanan Celadet Bedirhan, Mikisli Hamza, Şam Kürtlerinden Musa bey ve Ekrem Cemil Paşa'dan oluşan bir komisyon Latin harflerinin kabulünü ve Kürt diline uygulanmasını olumlu gördü."

Hetav gazetesini Sorumlu Müdürü Hamza bey

(Doza Kürdistan S. 167)

rak Latin harfleriyle alfabe çıkarıldığı haberi de sağlıklı değildir.

Latin harflerinin kabulünü, önce, 1913 tarihinde İstanbul'da posta memuru Hevî Cemiyeti üyelerinden Fevzi bey, Hevî Cemiyetine önermişti. Doktor Abdullah Cevdet bey de Arap harflerinin Kürt lisanını tamamiyle ifade etmediğini söyleyerek bu harflerin Latin harfleri ile değiştirilmesi gereğini Roja Kurd dergisindeki yazılarında söylüyordu. 1931 senesinde Şam'da Ali Zilfo ağa'nın evinde toplanan Celadet Bedirhan bey, Mikisli Hamza bey, Şam Kürtlerinden Musa bey ve Ekrem Cemil paşadan oluşan bir komisyon Latin harflerinin bugün kullanılan şeklinin kabulünü ve Kürt diline uygulanmasını uygun gördü. Bununla beraber arkadaşlar tarafından çeşitli tarihlerde bir kaç alfabe çıkarıldığı gibi Kamuran Bedirhan bey de, yalnız kendi ismini taşıyan bir alfabe çıkarmıştı. Dana Şimit'in kitabının 165. sayfasında güya Süreyya Bedirhan bey Mısır'da bazı arkadaşları ile birlikte Dersimli Şerif paşayı Kürt hukukunun savunulması için Sevr Barış konferansına göndermişti demektedir. Zavallı Süreyya bey 1918 - 1919 tarihlerinde yani Serv konferansının toplantısı sırasında Mısır'da Mahmut Mühtar paşanın Mısır prensesi Nimet Muhtar'ın çiftliğinin müdürü sıfatıyla basit bir vekil olarak bulunuyordu. Şerif paşa, Osmanlı devletinde bir kaç defa vezirlik yapmış olan Süleymaniye'li Handan ailesinden meşhur Said paşanın oğludur. Süleymaniye'dir. Dersimli değildir. Fransızların Senser okulundan mezun bulunan Şerif paşa, Sultan Hamit döneminde Berlin ve Stockholm sefaletlerinde bulunmuş, meşrutiyetten sonra ittihatçılar aleyhine Paris'te "Meşrutiyet" adında bir gazete-

çıkaran zattır. Şerif paşa İstanbul'da kurulmuş Kürdistan Teali Cemiyeti tarafından Serv konferansına Kürt delegesi olarak tayin edilmişti. Süreyya beyle uzaktan yakından hiç bir alakası yoktu. Bu gösterdiğim, hakikatlara uymayan bilgilere yüzlerce Bedirhanlılar tarafından yayınlanarak Kürdistan davasının takibi ve savunulmasının yalnız Bedirhanlılara hasretmek gibi dar bir düşünce taşımaları milletin ruhunda yaşayan demokrasi fikrine aykırı şoven bir hareket olmak itibarıyla Kürdistan davasına zarar vermiş olduğuna şüphe edilemez.

1932 senesi Ağustos ayında Hoybun Cemiyet merkezi azaları ile mıntıklar reisleri ve Hoybun müsteşarı Kamuran beyin huzuru ile yapılan toplantıda meydana gelen şiddetli bir tartışma sonucunda, Kamuran beyin Hoybun'dan uzaklaştırılması üzerine, kardeşi Celadet bey de cemiyetten ayrılmıştı. Celadet bey merhum esas olarak saygıya layık ve Kürt diline hizmeti itibarıyla takdir ve şükran hak kazanmış, mert tavırları ile kişiliğine sevgi duyulan bir kimse idi. Her Kürt nezdinde mümtaz bir mevkiye sahip olmakla beraber onda da Botan emareti hatta Kürdistan "krallığı" hevesi vardı.

Süreyya beyin Mısırda üyeleri ve başkanı kendisinden ibaret olan programın çıkardığı Kürdistan İstiklal Fırkasının dokuzuncu maddesindeki fikirlere hayret ve şaşkınlıkla bakmamak mümkün değildir. İstiklale kavuştuktan sonra hayati kuşku altına girmemiş Kürt hendantlarından bir zatın, Kürdistan'a hükümdar tayin edilmesini istiyor.*

Gönül isterdi ki milli sahada hizmetleri geçmiş ve bu gün de geçmekte olan bu kimselenden hayatta bulunanlar, asrın ve tarihin gelişimine uyararak her kesin demokratik katılımı ile bir hayata kavuşmak için mücadele etmekte olduğu bu zamanda artık bir serab olan Botan emareti veya Kürdistan krallığı! gibi köhneleşmiş fikirlerin esiri olarak kalmassınlar. Kürt siyasi hayatında önemli bir mevkiye sahip olan Kamuran bey, ceddinin şöhretine dayanarak tac ve taht isteyeceğine, zekasına ve sahip olduğu ilmi kudrete dayanarak demokrasi nazariyetlerinin ışığı ile milletin sinesine yerleşerek takip edeceği doğru ve dürüst siyasetle, layık olduğu mevkiye yükselmiş olsun.

Tarihe hizmet, milletimizin gelecek nesline ibret olmak düşüncesi ile bu hakikatları bildirirken bir taraftan üzülmüyor, diğer taraftan görevimizi yaptığımız için teselli oluyoruz.

Dersim Kıyımı ve Türk Askeri Harekati

Kürdistan kıtasında önemli varlığı ile başlı başına bir alem olan aslanlar yatağı, bulutlara baş çeken Dersim dağlarının sadık ve vefalı evladı, buralara gelip geçen fatihlerin hiç birine boyun eğmemiş ve Türk hükümeti hakimiyetini de sözle kabul etmişti. Fiilen Türk hükümetinin de bu diyarda bir devlet mahiyeti yoktu. Öteden beri Dersimlileri tamamen hükümleri altına almak arzusunun beslemekte olan Türk hükümeti bilahare Koçgiri isyanı sırasında, Koçgirilileri korur durumu olmasından kuşku bulunan Mustafa Kemal hükümeti, Dersime ağır bir darbe vurmaya planlamakta idi. Bu niyetle 1936 senesinde idari, askeri hazırlıklara başlamıştı. Abdullah Akdoğan paşa, askeri kumandanlığına tayin edilmiş, mıntukanın valilik görevi de ek olarak kendisine verilmişti. Abdullah paşa vilayet merkezi olan Elazığ'dan yayınladığı beyannamelerde Dersim, Palo, Çabakçur mıntıklarının islahat muhtaç olduğunu bildiriyor, ahalinin hükümetin emrine itaat etmek lüzumunu tehdit edici bir lisanla ilan ediyordu. İkinci bir beyanname ile Dersim adının Tunceli adı ile değiştirildiğini ve Dersim'in muhtelif mahallerinde askeri kışlalar yapılacağını ahaliye bildiriyordu. Dersimliler, bu teşebbüslerin Dersime karşı yapılacak askeri hareketin başlangıcı olduğunu anlamakta olduklarından aşiret reisleri toplantılar yapıyor, durumun vahim akibetini önlemek üzere ittifak yapmak ihtiyacını duydukları halde yaradılışlarındaki benlik yüzünden birinin diğerini çekememesi söz birliği yapmalarına mani oluyordu. Reisler felaketin yaklaşmakta olduğunu kesin olarak gördükleri halde aralarındaki anlaşmazlığı bırakarak tüm bir ittifak yapamadılar. Yanlız birbirine dost olan aşiretler aralarında ittifak yapabildi. Bu da bölge bölge ittifaklar meydana getirdi.

Devam Edecek

*Biz de diyoruz ki, Kürtler hürriyetlerine kavuştuktan sonra, Kürt parlamentosu Kürdistan'a bir cumhurbaşkanı seçecek.

Yine sürgün

ANK • Stockholm

Irak hükümeti Kürtleri yüzbinler halinde zorunlu sürgüne göndererek, Kürdistan'ı boşaltıyor. Irak'ın başlattığı yeni uygulamaya göre Kalediz, Sengeser, Jurava, Bestesten, Toesuran, Dulerek bölgelerinden yaklaşık 200 bin Kürt toplu olarak sürgün ediliyor.

Irak hükümeti 29 Mart 1989 tarihinde bölge halkına sürgün kararını resmi olarak bildirdi. 4 Nisan günü ev form dağıtan Irak resmi görevlileri, halktan bu formları doldurmalarını ve sürgüne hazır olmalarını istedi. Bölge halkı, hükümetin zorunlu sürgün uygulamasını 6 Nisan günü yapılan toplu gösterilerle protesto etti. Protesto eylemlerinin yaygınlaşması üzerine 9 Nisan günü bölgeye takviye askeri birlikler gönderen hükümet, protesto eylemlerine katılanların evlerini buldozlerle yıkmaya başladı. Daha şimdiden evleri yerle bir edilen binlerce aile sokakta kalmış durumda.

Kanlı Irak rejiminin Mayıs ayına kadar boşaltıp, halkını Güney Irak'a sürmek istediği bölge yaklaşık 100 km²'lik bir alanı kapsayan Güney Kürdistan'ın en zengin bölgesi.

Bilindiği gibi Irak hükümeti, 19-

75'ten sonra da Irak-Türkiye sınırı boyunca 30 km²'lik bir alanı boşaltıp, köyleri yerle bir etmiş, yaklaşık 600 bin Kürdü Güney Irak'taki toplama kamplarına sürmüştü. Halen yüzbinlerce Kürt, Nazi kamplarını aratmayan bu kamplarda esir hayatı yaşamakta.

Bilindiği gibi Irak hükümeti 1975'ten sonra Türkiye sınırında gerçekleştirdiği Kürdistan'ı boşaltma uygulamasını şimdi de İran-Irak sınır bölgesinde uygulamak istiyor.

Irak'ın bu vahşi uygulaması Batı gazete ve televizyonlarında geniş yer alırken, Londra'da yaşayan Kürtler, İngilizlerin de desteğiyle Irak'ın bu uygulamasını protesto etmek amacıyla 50 günlük oturma grevi başlattılar. *Irak Kürdistan Cephesi, Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rızgari), Kürt-İngiliz Dostluk Derneği, Kürtlerle Dayanışma Örgütü, Kürt-İngiliz Bilimsel ve Tıbbi Yardım Örgütü*'lerinin 18 Nisan gününden itibaren Londra'daki Irak Elçiliği önünde başlattıkları eylem devam ederken, Avrupa'da başka protesto eylemlerinin yapılması bekleniyor.

Bağımsızlık ya da İslah ve imha!

Kurdistan Press'in 9.2.1989 tarihli sayısında "Bir Kararın İmza Sahipleri" başlıklı çıkan yazıda dikkatimi çeken şu satırlara değinmeden geçmek içimden gelmedi.

"Demokratik çözümlerin yolu bağımsızlıkçı güçlerin islahı, islah olmazsa imhasından geçiyor"

Aslında imza sahibi Xorto arkadaşına gerçekten teşekkür etmek lazım. Arkadaş, güncel olan bir konuya değinmiş, ayrıca da, yazdıklarına tamamen katılıyorum.

Kürt hareketi islah edilerek kısmi demokratik çözümleri kabul etme, bu çözümleri kabul etmediği takdirde ise, imha edilme tehdidi ile yüzyüze bırakılmaya itiliyor.

12 Eylül darbesinin gelmesiyle Kürt ve Türk solu birtakım taktikler denedi, birlikler oluşturdu. Hareket tekrardan dağılmalarla yüz yüze kaldı. Buna paralel olarak da Güney Kürdistan'da verilen mücadele hayli ilerledi, maddi bir güç haline dönüştü. Akabinde bir cepheyi oluşturdu. Diğer yandan Kuzey'de bir takım gelişmeler oldu. Bu gelişmeler ışığında Türk ordusu Kürdistan'a iyice yerleşti, terörüne haklı neden buldu ve Kürdistan'ı bir uçtan bur uca kana buladı, hala da devam ediyor.

Buna paralel olarak, Kürt sorunu uluslararası bir düzeye sıçradı. Yeni çözüm yolları aranmaya başlandı. Devreye kapitalistler ve emperyalistler girdi, (Buna Doğu Bloku'nu da ekleyebiliriz). Bir dizi yeni formüller ortaya atılmaya başlandı. Bir yandan ABD ve Avrupa, diğer yandan TC'nin sözde demokratik yazar ve çizirleri Avrupa'yı baştan başa dolaşmaya başladılar. Sizin de dediğiniz gibi Kürt parlamenterleri de TC parlamentosunda bir takım çözüm yolları aramaya başladılar. Kültürel haklar vb. gibi.

Buna paralel olarak, Kürt parti ve örgütleri de çeşitli yollar aramaya başladılar. Bir zamanlar bağımsızlıkçı olmayanlar, birden bire yeni bir birlik oluşturup bağımsızlıkçı oldular. Hem de geçmişine bir kez dönüp bakmadan! Diğer yandan bağımsızlık savaşı verildiğini iddia edenler, bağımsızlıkçıktan vaz geçerek, TC'den her hangi bir toprak talepleri olmadığını söylemeye başladılar.

Güney Kürdistan'daki partiler ise, Kuzeyli kardeşlerine makul önerilerde bulunmak gerektiğine söz birliği etmişçesine çeşitli öneriler sunmaya başladılar. Çağrılar, mesajlar gönderdiler.

İşte tam bu dönemde Kürt halkının bağımsızlığını savunan parti ya da örgütlere ağır görev ve sorumluluklar düşüyor.

Tam aksine imha ya da islah değil, daha güçlü ve daha kararlı olmaları, savundukları ilke ve tezlere dört elle sarılmaları gerekiyor. Ayrıca şunu belirtmek gerekir; radyo ya da TV istemek, Kürt halkının, onun peşmergesinin bir talebi değil, tersine bu talep, bağımsızlıktan vezgeçen çeşitli parti ya da örgütlerin talebidir.

Şu gerçek her zaman göz önünde tutulmalıdır. Kürt halkının kaybedecek bir şeyi yoktur. Radyosu da olsa, okulu da olsa, işte yakın tarih Güney Kürdistan örneğidir.

Kürt halkı ve onun gerçek bağımsızlığını savunan parti ya da örgütler neyi istediklerini çok iyi biliyorlar. Tek yol bağımsız bir Kürdistan'dan geçiyor. Gün gerçek gibi ortada, geçmişimiz ortada. Onun için Kürt hareketi islahı ve imhayı değil, bağımsızlık çizgisini savunarak varlığını gösterecektir.

H. HOCA
London

Dîsa sirgûn

Dewleta Iraqê Kurdistanê wêran dîke. Di roja 29.3.1989 de hikmet diyarkir ku bi sedhezaran Kurd ji ciyê wan rake û bi darê zorê wan bişeyne Başûrê Iraqê...

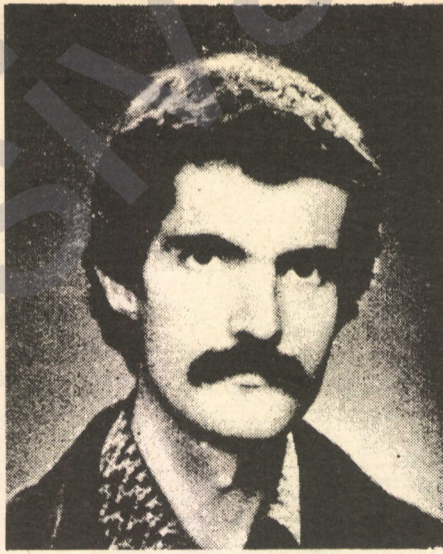
Rejîma Baas, forma mal bi mal belav kir û bi awakî resmî bala gelê Qeledizê. Sengeser, Jurawa, Bestestên, Toesuran, Dulereq û hemû gündên hawîrdora wan kişand. Ev hejmar li ser dused hezar kesan e. Her mal û her aile divê van forman tijî bike û bide hikumetê. Ji niha ve Rejîma Baas dest bi şewtandin û xirakirina xaniya kiriyê. Mal bi mal, xani bi xani, gund bi gund tèn wêran kirin, tèn şewitandin. Gelê Kurd li hember vê barbarî û zilmê ne bêdeng e. Li gor quwet û îmkânên xwe li dijî vê qerarê disekine û naxwaze ji erdê bavûkalan biqete. Lê dijmin xedar e... Di roja 9.4.1989 de Ordiya Iraqê avêt ser van deran. Bi boldizeran gundan serûbin kir.

Çawa tê zanîn ev deverên ku Sedam Husên dixwaze ji Kurdan vala bike, deverên pîrr zengînî. Sedam dixwaze qontrola van deveran têxe destê xwe û bi hezaran gundiyan Erebbişeyne wir.

Sedam dixwaze şertê 1975 an pêk bîne û sinirê Iran-Iraqê wekê Tirkiyê vala bike...

Di 18'ê Nisanê de welatparêzên Kurdistanê bi piştigiriya Îngilîzan bi tevê hinek rêxistinên dest bi protestoyê kirin. Li ber sefaretê Iraqê dest bi protestoya rûniştinê kirin. Rêxistinên ku di vê protestoyê de beşdarbûn ev in: Cephê Kurdiştana Iraqê, Partiya Rizgariya Kurdistan, Rêxistina Dostên Kurd û Îngilîz, Rêxistina Alîkariya Gelê Kurd li Îngilîstanê, Rêxistina Alîkariya Îlmî û Tibbî.

Herweha rojname û televizyonên Awrupî li ser sirgunkirina Kurdan gelek nûçeyên bi tewsilat belav kirin.

17 Nisan 1980 günü, Ankara Emniyet Sarayı 8 nolu hücrelerinde, beyni parçalanarak katledildi. Anısı ve mücadelesi yaşayacak.

Yaşar GÜNDOĞDU (17 Nisan 1980....)

Seni düşünürken Savaş ve zafer düşüneceğiz biraz da ve sancılı yüreklerimiz fırtınalarla çalkalanacak. Seni düşünürken hüzünlü türküler söylemeyeceğiz, hayır marşlarla, destanlarla gerilerek, gerekerek alandan alana bayrakları baştan ayağa umutla sevdıyla ve öfkeyle çoğalacağız biraz da.

Arkadaşları

KURDISTAN PRESS

Rojname heftevi • haftalık gazete
Kurdî - Tirkî
Kürtçe - Türkçe
Rojname Heftewî • Haftalık Gazete
Hejmar - Sayı: 70 (16) • Hefte 16
20 Nisan • Nisan 1989

Berpîrsiyarê Gişî
Genel yayın yönetmeni
Orhan KOTAN. 08 - 29 50 56
Berpîrsiyarê Aligir
Yardımcı yönetmen
Çetin ÇEKO. 08 - 29 83 32
Adress: Box 7080, 17207 Sundbyberg
Büro: Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf: [46] 8-29 83 32
Telefax: 131 42 ANK S
Telefax: 08-29 50 56
Bankgiro: 343-5559
Postgiro: 2 65 33-0

Çapxane • Baskı:
Tidnings Tryckarna på Åland AB

- Nivîsarên ku tèn şandin li xwediyên venagerin
- Gönderilen yazılar iade edilmez
- Redaksiyon dikare nivîsarên ku ji rûpelên xwendavanan û Serbest Kürsî re tèn şandin, li gor düzêna rûpelan, kurttir bike.
- Serbest Kürsü ve Okuyucu Sayfası için gelen yazılar, özüne dokunulmadan sayfa düzenine göre redaksiyon tarafından kısaltılabilir
- Eger xwediyên nivîsarên kurdî tiştekî taybetî nebêjin, redaksiyon dikare, li gor standardên zimanê kurdî, guhertinên pewist çêke

KURDISTAN PRESS

Rojname heftevi • haftalık gazete
Kurdisk Turkisk
Veckotidning
Nummer; 70 (16) • Vecka 16
20 April • Nisan 1989

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Orhan KOTAN. 08-295056
Redaktion sekreterare
Çetin ÇEKO. 08-298332

Postadress: Box 7080, 17207 Sundbyberg
Besöksadress: Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf: [46] 8 - 29 83 32
Telefax: 131 42 ANK S
Telefax: 08 - 29 50 56
Bankgiro: 343 - 5559
Postgiro: 2 65 33 - 0
Tryckeri: Tidnings Tryckarna på Åland AB

ISSN 0283 - 4898

ABONE

3 Mehî • 3 Aylık 6 Mehî • 6 Aylık Salek • Yıllık
48 SEK-24 DM 96 SEK-48 DM 208 SEK-104 DM

Tarih / Dîrok.....

NAV / PAŞNAV
İSİM / SOYİSİM

NAVNİŞAN
ADRES

WELAT / ÜLKE

Hûn dikarin heqê abonetî li ser hesaba GILALA AB Postgiro 26533-0 Stockholm razinin û sûreteke jê ji Box 7080, 172 07 Sundbyberg-Sweden re bi qarta abone rêkin.

Abone ücretini GILALA AB PG; 26533-0 Stockholm kontosuna yatırarak, bir kopyasını Box 7080,172 07 Sundbyberg-Sweden adresine abone kartıyla birlikte postalayarak abone olunabilir.

Konferansek li ser misilmanan

Misilman dixwazin di her bajarekî Swêdê de ji wan re mizgeftêk bê vekirin

Foto; Olle Seibold

Piştî derketina romana Salman Ruşdî û peyvên Xumeynî ji bo kuştina nivîskar, bala dinê carek din kişand li ser dinê îslamê. Alimên dinê bala xwe ji nûve didin dinê dawî û fikrên xwe pêşkêş dikin.

Hefta çuyî li bajarê Stockholmê alimên Swêdî û yên misilman konferansek çêkirin. Bo ku piştî mesela Salman Ruşdî û peyvên Ayetullah Xumeynî rewşa misilmanan li Swêdê ketibû xeterek mezin. Gelê Swêd bi çavekî nebaş li misilmanan mêze dike.

Çawa ku rojnama *Dagens Nyheter* dinivîsîne, yek ji serokên Komela Misilmanan bi navê Mehmud Aldebe, namên tehdît û nifrîn ji Swêdiyan digre. Mehmud Aldebe weha dibêje:

-Ma gelo Swêdî çima naxwazin fêhm bikin ku em misilman in û dixwazin wek misilmanan bijîn. Ji bîra xwe nebin, heta pênc salê din hejmarê me misilmanan li Swêdê bigihîje çarêk milyon.

Hê ji niha ve goristanên misilmanan li Swêdê heta serdev tijîne. Misilmanên Swêd dixwazin li her bajarekî mizgeftêk vekin. Hejmarê endamên Komela Misilmanan nêzîkê 22 hezar e.

Hefta pêşiya me Çapxana Bonnier, ku pir binavûdeng e, nivîsarê pirtukekî ji hinek nivîskarên misilman bigre. Di vê pirtukê de şaşî û çewtiyên Salman Ruşdî tê ziman.

Berpîrsiyarê Çapxana Bonnier, Karl Otto Bonnier dibêje: "Emê ve pirtuka misilmanan çap bikin, lê emê di eynî wextê de pirtuka Salman Ruşdî jî çap bikin."

Wusa xuyaye ku wê dinê îslamê serê Ewropiyayê pir biêşîne. Hinek quwet û kes dixwazin ji vê rewşê istifade bikin û nakokîkî mezin têxin navbera xiristiyan û misilmanan. Ev tişt dikare bûyerên mezin bîne holê.

Beyrut'ta iç savaş

Lübnan'da bitmeyen iç savaş, geçtiğimiz günlerde yeniden tırmanışa geçti. Beyrut'tun Müslüman ve Hristiyan kesimlerinde halen yoğun bir biçimde sürmekte olan çatışmalarda sivil halktan da yaralı ölümler olduğu bildirildi.

Bombardımanlar 17 Nisan Pazartesi günü de devam etti. Panik içinde bodrumlara, sığınaklara doluşan halk için beslenme sorunu başladı. Kentin büyük bir bölümünde elektriklerin kesildiği, yiyecek maddesi sıkıntısının baş gösterdiği, içme suyu sıkıntısı çekildiği bildirildi.

Bombardımanlar sonucu ölü ve yaralı sayısının tesbit edilemediği çatışmalarda, yalnızca Pazar günü 36 kişinin öldüğü en az 150 kişinin yaralandığı açıklandı.

Çatışma alanında bulunan bir kadın durumu şöyle anlatıyor:

Pazar günü yaşadıklarımız, şimdiye kadar yaşadığımız en korkunç gündü. Eğer böyle devam ederse hayatta kalabileceğimizi sanmıyorum!

Bağımsız sayılan El-Nahar gazetesinin konu ile ilgili haberi ise şöyle:

Bombalar Lübnan'ı kana boğdu. Su ve elektrik şebekeleri imha edildi. Tek kelime ile günlük hayatı felce uğrattı.

DÜNYA'DAN

SURİYE

SURİYE SOVYETLERDEN ÖZÜR DİLEDİ

İki Suriye helikopterin bir Sovyet gemisine ateş açması üzerine, ikisi ağır olmak üzere 7 Sovyet denizcisi yaralandı.

Olayın hemen ardından Suriye resmi makamları, saldırının bir pilot hatası sonucu olduğunu açıklıyarak Sovyetlerden özür dilediler.

Durumla ilgili olarak bir basın açıklaması yapan Sovyetler Birliği Dışişleri sözcüsü, olayın gelişimi ile ilgili olarak Suriye resmi makamlarının yaptıkları açıklamaları onayladı.

Aynı gün Sovyetler Birliği'nde yayınlanan "Krasnaja Zvezda" adlı dergi üçüncü sayfasını tamamen bu olaya ayırdı. Dergi, Sovyetler Birliği ve Suriye'nin ilişkilerinin bir hayli sıcak olduğunu ve Sovyetler Birliği'nin Suriye aracılığı ile diğer ülkelere silah satışları yaptığını, bu yüzden Suriye'nin, Sovyetler için bir hayli önem taşıdığı görüşlerine yer verdi.

İSPANYA

ETA'NIN YENİ EYLEMLERİ

ETA'nın sosyalist hükümet ile sürdürdüğü görüşmelerin kesilmesi üzerine, ETA eylemlerini yoğunlaştırdı.

ETA gerillaları yaptıkları eylemlerle, ülkenin değişik bölgelerinde demir yollarını bombaladıkları, önemli devlet yetkililerine bombalı paketler gönderdikleri belirtildi.

Bu bombalı paketlerden biri de İspanya Adalet Bakanı Enrigue Mugic'ya gönderildi. Paketin polis tarafında tespit edilmesi üzerine Adalet Bakanı, bombalı bir eylemden kurtulmuş oldu.

SRI LANKA

SRI LANKA'DA ATEŞ-KES'E RAĞMEN ÇATIŞMALAR SÜRÜYOR

Kısa bir süre önce Sri Lanka Dışişleri Bakanı Ranjan Wijeratne düzenlediği bir basın toplantısı ile hükümetinin, gerillalara karşı tek taraflı ateş-kes ilan ettiğini açıkladı.

Dışişleri Bakanı, 12 Nisan çarşamba günü başlayan tek taraflı ateş-kes'in gerekçesinin Tamil L.T.T.E ve Sengalli J.V.P gerillalarını, "demokrasiye kazan durmak" olduğunu belirtti. Bakan ayrıca, ülke içinde yayınladıkları hükümet bildirimleri ile teslim olacak gerillalara konut, giyecek ve yiyecek vereceklerini açıkladı.

Açıklanan ateş-kes'in hemen ardından ülkenin Trincomalee ve Wanniregionen kentlerinde patlayan bombalar sonucu yaklaşık 100 kişinin öldüğü polis yetkilileri tarafından açıklandı.

Gözlemciler, ülke içinde hükümet kuvvetleri ile gerillalar arasında çatışmaların artacağını belirtmektedirler.

NAMİBYA

Birleşmiş Milletler ve ırkçı Güney Afrika hükümeti geçen cuma akşamı yaptıkları bir açıklama ile, daha önce 15 Nisan'a kadar olan Namibya'daki gerillaların Angola'ya geçiş süresinin bir hafta daha uzatıldığını açıkladılar.

Birleşmiş Milletler'in kontrolüne rağmen geçişlerde iki çatışmanın meydana geldiği açıklandı.

Ayrıca Namibya yetkilileri yaptıkları açıklamada, çatışmaları doğruluyarak, 13 SWAPO gerillasını öldürdüklerini belirttiler.

□□□

□□□